

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Eripedagoogika ja logopeedia õppekava

Cärolyn Aromets
ERIPEDAGOOGILISE KAUGTEENUSE RAKENDAMINE LASTEAEDADES JA
REHABILITATSIOONIASUTUSTES KOOLIEELSES EAS LASTEGA COVID-19
PIIRANGUTEST TINGITUD OLUKORRAS
Magistritöö

Juhendaja: nooremlektor Eija Sõukand

Tartu 2022

Kokkuvõte

Eripedagoogilise kaugteenuse rakendamine lasteaedades ja rehabilitatsiooniasutustes koolieelses eas lastega COVID-19 piirangutest tingitud olukorras

COVID-19 viiruse levikuga seoses on tekkinud vajadus eripedagoogiliste kaugteenuste läbiviimiseks. Eestis pole seni uuritud, kuidas on kaugteenuseid läbi viidud koolieelses eas lastega. Käesolevas töös uuriti nii neid eripedagooge, kes on kaugteenuseid COVID-19 perioodil koolieelses eas lastega läbi viinud kui ka neid, kes pole kaugteenuseid sel perioodil läbi viinud. Sooviti teada saada, kuidas on neid koolieelses eas lastega COVID-19 perioodi vältel läbi viidud, mis on osasid eripedagooge takistanud neid läbi viimast, kui on selleks vajadus olnud ja milline on spetsialistide edasine valmisolek kaugteenuste läbi viimiseks.

Töö teoreetilises osas anti ülevaade uurimustest, mis käsitlevad kaugteenuseid ja kaugõpet koolieelses eas lastega. Uurimuses koguti veebipõhise küsimustikuga kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid andmeid. Andmeanalüüsi meetoditeks olid kirjeldav statistika ja induktiivne sisuanalüüs.

Kaugteenuseid olid läbi viinud vähem kui pooled uurimuses osalenutest. Selgus, et edaspidi on neid valmis rakendama veidi üle poolte osalenutest, kuid seejuures vajavad nad siiski täiendavaid koolitusi ja infot kaugteenuste kohta ning paremat asutusepoolset tuge.

Märksõnad: COVID-19, kaugteenus, eripedagoogika, koolieelses eas lapsed

Abstract

Implementing remote special educational service in kindergartens and rehabilitation institutions to preschool age children in a situation of restrictions due to COVID-19

Due to the spread of the COVID-19 virus, there is a need for remote special educational services. In Estonia there hasn't been published research about remote special educational services with preschool children. The objective of the present thesis was to find out how special educators have implemented remote special educational services to preschool children during the COVID-19 period, what has prevented some special educators from implementing them and what is special educators further readiness to provide remote services.

The theoretical part of the thesis gives an overview of studies describing distance services and distance learning with preschool children. The study collected qualitative and quantitative data using an online questionnaire. The data was assessed using descriptive statistics and inductive content analysis.

Less than half of the participants in the study had provided remote services. A little over half of the participants are ready to provide remote services in the future, but they need additional training and information for that and also better support from the institution.

Keywords: *COVID-19, remote service, special education, preschool children*

Kokkuvõte	2
Abstract	3
Sissejuhatus	5
Eripedagoogiline kaugteenus	6
Piirangud eripedagoogiliste teenuste pakkumisele COVID-19 leviku ajal.....	6
Kaugteenuste pakkumine	7
Õppemeetodid ja digitaalsed õppevahendid koolieelses eas laste õpetamisel	8
Koostöö vanematega kaugteenuste läbiviimise perioodil	9
Takistused kaugteenuste läbiviimisel.....	11
Kaugteenuste eelised	12
Uuringu eesmärk ja uurimisküsimused	14
Metoodika.....	15
Valim.....	15
Andmekogumine	16
Andmeanalüüs.....	18
Tulemused	18
Kaugteenuste käigus kasutatud digitaalsed vahendid ja õppemeetodid.....	18
Koostöö vanematega/eestkostjatega COVID-19 leviku perioodil	23
Kaugteenuste käigus kasutatud digitaalsed vahendid, mis on kontaktteenuste käigus kasutusele võetud	25
Kaugteenuste läbiviimisel ilmnenud takistused ja kaugteenuste läbiviimist takistavad ..... tegurid.....	26
Eripedagoogide edasine valmisolek koolieelses eas lastega kaugteenuste läbiviimisel	29
Arutelu.....	33
Tänuõnad	41
Autorsuse kinnitus.....	42
Kasutatud kirjandus.....	43
Lisa 1. Küsimustik eripedagoogile	
Lisa 2. Kiri asutusele/eripedagoogile	

Sissejuhatus

COVID-19 viiruse kiire levik Eestis alates 2020. aasta kevadest on kaasa toonud erinevaid piiranguid ning ka eriolukorra. Lasteaedasid pole küll sulgetud, kuid eriolukorra ajal soovitati vanematel lapsi võimalusel kodus hoida (Haridus- ja Teadusministeerium, 2020).

Rehabilitatsiooniasutused on saanud sel perioodil ise otsustada oma töökorralduse üle ning seejuures võisid nad teenuseid läbi viia ka näiteks telefonivahendusel või videosilla kaudu (Sotsiaalkindlustusamet, 2020). Seega on tavapärasel viisil lastele toe pakkumine olnud takistatud. Samas on siiski oluline, et lapsed saaksid eripedagoogilist tuge järjepidevalt ilma, et see vahepeal katkeks. Kuna erivajadustega lapsed vajavad individuaalsemat lähenemist, suunamist ja tuge, mida võib olla distantsilt keeruline pakkuda, on see olukord olnud erivajadustega lastega töötvatele spetsialistidele eriti keeruline (Aloizou, Chasiotou, Retails, Daviotis, & Koulouvaris, 2021).

Distantstugiteenuseid nimetatakse teleterehabilitatsiooniks ning selle käigus viiakse läbi kaugteenuseid elektrooniliste vahendite ja veebimaterjalide abil (Brennan, Mawson, & Brownsell, 2009). Koolieelses eas laste distantsilt toetamine on küll keerukam, kuid see on siiski võimalik. Erinevates uurimustes on välja toodud mitmeid eeliseid, näiteks paindlikkus ja väiksem sõltuvus pere ja spetsialisti asukohast (Davis, 2017; Timmons, Cooper, Bozek, & Braund, 2021). Eestis üha suureneva eripedagoogide puuduse (Krusell, Michelson, Rosenblad, & Lambing, 2020) leevendamiseks võiks olla kaugteenused üheks lahenduseks.

Eestis on lõputööde raames uuritud erivajadustega kooliõpilaste toimetulekut COVID-19 piirangute ajal (nt Aidla & Väljaots, 2021; Lõbu, 2021; Sats, 2021) ning ka logopeediliste kaugteenuste pakkumist (Rivis & Uusen, 2021), kuid eripedagoogiliste kaugteenuste pakkumist koolieelses eas lastele pole autorile teadaolevalt uuritud. Seega uurib autor, kuidas on COVID-19 tingitud piirangute olukorras koolieelses eas lastega kaugteenuseid läbi viidud ja mis takistused on selle käigus ilmnunud; mis on osadel spetsialistidel takistanud kaugteenuste läbiviimist; kuidas on toimunud koostöö vanematega ning milline on eripedagoogide edasine valmisolek kaugteenuseid läbi viia. Saadud teadmisi saab kasutada kaugteenuste arendamisel, mis omakorda aitaks parendada ettevalmistust juhuks, kui sarnane olukord peaks korduma, aga võimaldaks ka juba praegu teenuseid viia rohkem piirkondadesse, kus on spetsialistide puudus.

Eripedagoogiline kaugteenus

Piirangud eripedagoogiliste teenuste pakkumisele COVID-19 leviku ajal

Eripedagoogi kutsestandardi järgi on eripedagoogi töösadeks õppija erivajaduste märkamine ja hindamine, õppetegevuse planeerimine, õpikeskkonna kujundamine, õpetamine, eripedagoogiline nõustamine ja mentorlus, professionaalne enesearendus (Kutseregister, 2018). COVID-19 leviku perioodil on tugispetsialistid pidanud oma tööd ümber korraldama ning vajadusel tegema seda ka distantsilt (Innove Rajaleidja, 2020). Seoses COVID-19 laiaulatusliku levikuga on alates 2020. aasta kevadest Eestis kehtinud erinevad piirangud, sh haridusvaldkonnale. 2020. aasta märtsis kuulutati riigis välja eriolukord ning haridusasutused saadeti distantsõppele. Lasteaedade sulgemise otsuseid tehti juhtumipõhiselt. Vanematele anti soovitus võimalusel lapsed koju jätta (Haridus- ja Teadusministeerium, 2020).

Alates eriolukorra väljakuulutamise on kehtinud erinevad põhimõtted ja soovitused, millest lähtuvalt lasteaedade tööd on korraldatud. Eesmärgiks on olnud kontaktide vähendamine ja võimalikult turvalise keskkonna tagamine lasteaedades (Kriis, 2021). Eriolukorra alguses jäid lasteaiad avatuks, kuid kohale oli lubatud tuua vajadusel vaid täiesti terve laps ning seejuures oli lasteaiad juhatajal õigus pere vajadust lasteaiateenuse järele täpsustada (Kiili Lasteaed, 2020). 2020. aasta suviste juhiste järgi pidid koju jääma haigusnähtudega ja lähikontaktset lapsed (Kreegimäe, 2020). 2021./22. õa piirangud leevenesid ja koju pidid jääma haigusnähtudega lapsed ja lähikontaktset lapsed, kuid seejuures ei pidanud karantiini jääma ega testi tegema lapsed, kelle lähikontakt toimus lasteasutuses või huvitegevuses (Haridus- ja Teadusministeerium, 2022). Seetõttu on mõned vanemad oma lapsi sel perioodil rohkem kodus hoidnud (Kriis, 2021). Samas aga on näiteks Praxise poliitikaanalüüsis üks vanem välja toonud, et kuigi tal oleks olnud võimalik last kodus hoida, viis ta teda siiski lasteaeda, sest see oli ainuke koht, kus oli lapsel sel perioodil võimalik tugiteenuseid saada (Sepper, Haugas, Siimsen, & Koppel, 2021).

Avalikele kohtadele kehtestati liikumispriirangud ja viibimispriirangud, kuid need ei kohaldunud puudega lastele ja täiskasvanutele mõeldud teenustele ning ravi- ja rehabilitatsiooniteenustele (Eriolukorra juhi korraldus..., 2020). Rehabilitatsiooniasutused langetasid ise otsused, kas jätkavad eriolukorra ajal tavapäraselt tööd, osutavad teenuseid telefoni või videosilla teel või peatavad töö kuni viiruspuhangu lõpuni (Sotsiaalkindlustusamet, 2020). Kuigi riigis kehtestatud liikumis- ja viibimispriirangud avalikele kohtadele ei kehtinud rehabilitatsiooniasutustele, on siiski välja toodud, et sel perioodil oli takistusi rehabilitatsiooniteenustel osalemise osas ning kohati muutsid need teenuste saamise täielikult võimatuks (Sepper *et al.*, 2021). Vanemad aga vajavad sellisel

perioodil eriti spetsialistide tuge ja nõu, et oma laste arengut, hariduslikke vajadusi ning vaimset tervist kodustes tingimustes toetada (Asbury, Fox, Deniz, Code, & Toseeb, 2020).

Kaugteenuste pakkumine

Kaugteenusena pakutakse erinevaid meditsiini- ja tugiteenuseid. Koondmõiste kaugteenustena pakutavate meditsiini- ja tugiteenuste kohta on „teletervis“, kuid lähtuvalt täpsemast valdkonnast võib kirjanduses kohata ka näiteks mõisteid telerehabilitatsioon, teleteraapia, telemeditsiin, telepraktika. Kõiki neid mõisteid ühendab asjaolu, et teenust viiakse läbi kaugteenusena, kas sünkroonselt või asünkroonselt, kasutades selleks erinevaid telekommunikatsiooni vahendeid (Ransdell *et al.*, 2021), mille kaudu toimub informatsioonivahetus distantsilt nii andmete, heli kui ka video edastamise teel (Chai & Lazar, 2021). Kaugteenusena saab läbi viia hindamist, monitoorimist, ennetust, sekkumist, supervisiooni, hariduslikke teenuseid, konsultatsiooni, nõustamist (Richmond *et al.*, 2017).

Distantsilt õppimist ja õpetamist saab teha nii asünkroonselt kui ka sünkroonselt suheldes. Sünkroonselt suheldes osalevad kõik osapooled reaalses spontaanses suhtluses, mille käigus on võimalik anda kohest tagasisidet. Selleks saab digiseadmetes kasutada tasuta või soodsaid digitaalseid suhtlusvahendeid tänu millele on sel viisil suhtlemine osapooltele kergesti kättesaadav. Samas aga on selle puuduseks näiteks see, et keeruline on kontrollida teise osapoolte tegevust, seda eriti suuremate gruppide puhul. Sünkroonse suhtluse alla kuulub näiteks videovahendusel suhtlus, reaalses heli jagamine, reaalses materjalide ja info jagamine ning vahetus. Asünkroonne suhtlus ja e-õpe toimub viibega, mille käigus on õppijatel võimalik endale sobival ajal kasutada veebipõhiseid õppematerjale õppimiseks ja ülesannete sooritamiseks, kuid samas puudub võimalus anda ja saada kohest tagasisidet ning suureneb oht, et kopeeritakse kellegi teise tööd. Asünkroonset õppimist saab läbi viia näiteks aruteluforumite, blogide, e-mailide, sotsiaalmeedias suhtluse abil (Lim, 2017). Eestis on kaugteenuseid defineerinud tervishoiu kontekstis Eesti Haigekassa (*s.a.*), mille kohaselt asünkroonne suhtlus jaguneb töökorraldusliku info jagamiseks ja sõnumivahetuseks (sh nõuannete jagamiseks) ning sünkroonne telefoni-, video- või veebivahendusel suhtluseks. Antud töös on lähtutud sünkroonsete kaugteenuste pakkumisest kui video vahendusel lapsega teenuse läbiviimisest ning asünkroonset suhtlusest kui suhtlusest vanematega/eestkostjatega ning neile nõuannete jagamisest.

Ameerika Telemeditsiini Ühendus on sõnastanud printsiibid, millest lähtuda kaugteenuste pakkumisel. Need jagunevad administratiivseteks, kliinilisteks, tehnoloogilisteks ja eetilisteks printsiipideks. Need näevad ette näiteks dokumentatsiooni

täitmisega ja teenuste läbiviimisega seotud seadustest, määrustest, nõuetest, kokkulepetest kinni pidamist; kohustavad klienti informeerima (nt teenusest, õigustest, kohustustest, andmetele ligipääsu võimalustest, kaebuste esitamise võimalustest) ja küsima temalt nõusolekut teenuse rakendamiseks; kohustavad tagama kliendi turvalisuse, privaatsuse, heaolu. Teenuse läbiviimiseks on oluline vajaliku ja sobiva tehnika olemasolu ning teenuseosutajal peab olema vastav tehniline kompetents. Valmis tuleb olla ka võimalikeks tehnilisteks tõrgeteks, mida teenuseosutaja peab oskama lahendada iseseisvalt või tehnilise toe abil. Kui sama tehnikat kasutavad erinevad inimesed, tuleb tagada hügieenilisus. Vajalikuks võivad osutada kohandused nii sekkumistes kui ka materjalides, kuid sel juhul tuleb järgida professionaalseid standardeid, tõendus põhisust ning kinni pidada autoriõiguste seadusest. Oluline on arvestada kliendi võimalustega (nt motoorsed võimed, vaimsed võimed) ja vajadustega. Lähtuda tuleb ka organisatsiooni väärtustest ja eetikast ning peab valmis olema eetiliste probleemide lahendamiseks. Aeg-ajalt peaks hindama teenuste toimivust, kvaliteeti ning riske seoses teenustega (Richmond *et al.*, 2017).

Õppemeetodid ja digitaalsed õppevahendid koolieelses eas laste õpetamisel

Õppetöös kasutatavaid õppemeetodeid saab liigitada erinevalt, kuid antud töös lähtutakse õppemeetodite jaotamisest teadmiste allika alusel. Sel viisil jaotuvad need kolmeks: sõnalisel vormil põhinevad on sõnameetodid (nt jutustus, loeng, vestlus, raamatu lugemine, korraldused, teabe edastamine, kirjeldamine jne), meelelisele tajule (vaatlus) tuginevad on näitlikud meetodid (nt piltide, tabelite, loodusobjektide, filmide näitamine, objektide/nähtuste ja nende kujutiste uurimine jne), laste praktilist tegevust hõlmavad on praktilised meetodid (Strebeleva & Katajeva 1998, viidatud Häidkind & Kuusik, 2009 j; Mahmutov, 1981). Õppemeetodite rakendamisel kasutatakse erinevaid vahendeid, sh digitaalseid. Leppik, Haaristo ja Mägi (2017) järgi kuuluvad digivahendite alla seadmed (nt arvuti, tahvelarvuti, nutitelefon, robotid), veebikeskkonnad (veebileheküljed), tarkvara (nt rakendused ja programmid) ja digitaalne õppevara (digitaalsed õppematerjalid, nt e-õpikud, õppeotstarbelised veebivideod ja mobiilirakendused, õpimängud, elektroonilised töölehed, veebipõhised testid, õpiobjektid).

Koolieelses eas on omavahel tihedalt seotud kolm põhilist mõtlemise vormi: kaemuslik-praktiline, kaemuslik-kujundiline ning verbaalne mõtlemine, kuid seejuures on siiski domineerivamad kaemuslikud mõtlemise vormid. Seega õpib koolieelses eas laps toetudes praktilisele tegevusele, meelelisele kogemusele ja kujutlustele (Strebeleva, 2010). Õpet on oluline läbi viia mänguliselt ja praktiliselt, mida on ka veebi vahendusel õpetades

võimalik teha (nt laulmine, käelised tegevused), kuid see on oluliselt keerulisem kui kontaktõppe puhul (Kim, 2020).

Hiinas, Hong Kongi regioonis, kus lapsed olid pikemalt kodus, tehtud uurimuses selgus, et lasteaedade õpetajad kasutasid kaugõppe ajal erinevaid veebikeskkondi, digitaalset õppevara (nt veebipõhised õppemängud, õppevideod). Videotundide tegemiseks kasutati näiteks Zoomi, WhatsAppi (Hu, Chiu, Leung, & Yelland, 2021). Viies USA osariigis viidi läbi uuring, milles uuriti varajase sekkumise programmi teenuste pakkumist kaugteenusena kuulumispuudega lastele. Kaugteenuste läbiviimiseks kasutati tahvelarvuteid (iPade), mis anti peredele asutuste poolt, aga ka sülearvuteid. iPadides kasutati suhtluseks FaceTime'i ning sülearvutites MOVI, Zoomi ja Vidyo tarkvara (Behl *et al.*, 2017). Lisaks eelnevalt nimetatud Zoomile kasutasid Murphy, Pinkerton, Bruckner ja Risser (2020) töös osalenud ka Google videopõhist tarkvara. Kreeka lasteaedades kasutati kaugõppe läbiviimisel e-maili või blogide kaudu ülesannete edastamist, asünkroonse e-õppe keskkondasid, sotsiaalmeedia suhtlust (nt Viberi ja Messengeri vahendusel) ning erinevaid veebikeskkondi (nt Cisco Webexi, kreeklaste endi loodud E-me platformi) (Foti, 2020).

Kaugõppes pole võimalik kasutada kõiki selliseid õppemeetodeid, mida saab kasutada kontaktõppe puhul. Videotundide käigus on õpetajad ja eripedagoogid nt Hong Kongis ja USA-s läbi viinud erinevaid vanema ja lapsevahelisi tegevusi, lasknud lastel töölehti täita, teinud lugemisülesandeid, käelisi tegevusi (Hu *et al.*, 2021), laulnud ja lugusid lugenud (Steed & Leech, 2021). Samas aga on Hu jt (2021) töös õpetajad toonud välja, et keeruline on läbi viia interaktiivseid, praktilisi ja mängulisi tegevusi, mis aga on koolieelses eas laste õpetamisel väga oluline. Õpetajad tundsid, et neil on selles osas vähe ettevalmistust ja kogemust.

Koostöö vanematega kaugteenuste läbiviimise perioodil

Koolieelses eas laste distantsilt õpetamisel jääb õpetajate vastutus laste arendamise eest samaks, kuid nad peavad rohkem toetuma koostööle perega, sest perel on sel puhul aktiivsem roll kui kontaktteenuste korral (Timmons *et al.*, 2021). Ameerika Telemeditsiini Ühenduse sõnastatud printsiipides kaugteenuste läbiviimiseks on välja toodud, et vajadusel peab olema kaugteenuse läbiviimisesse kaasatud kolmas isik (nt hooldaja, pereliige), et olla abiks enne kaugteenust, selle käigus või peale seda (Richmond *et al.*, 2017). Cole'i, Pickardi ja Stedler-Browni (2019) uurimuses kirjeldasid varajase kaasamise programmide tugispetsialistid, et vanemate või hooldajate osalus kaugteenustel oli oluline ning võimaldas neil olla rohkem

kaasatud. Kui tavapäraselt on vanem/eestkostja pigem vaatleja rollis, siis kaugteenuste käigus oli põhirõhk lapsega tegelemisel just neil ning tugispetsialistid olid pigem juhendajad.

Eripedagoogi kutsestandardi järgi kuulub eripedagoogi tööülesannete hulka ka eripedagoogiline nõustamine (Kutseregister, 2018). Innove Rajaleidja koostatud juhistes esmatasandi spetsialistidele, on koostatud e-nõustaja 4-K mudel, mis annab soovitusi digiseadmete abil distantšnõustamise jaoks kanalite valikuks. Video vahendusel nõustamist on soovitatud näiteks anamneesikogumiseks, uuringu või hindamise tagasisidestamiseks, nõustamiseks ja harjutuste ette näitamiseks, laste hindamiseks (teatud juhtudel), ümarlaua läbiviimiseks, kolleegidega aruteludeks. Telefonivestlusi on soovitatud kiireks infovahetuseks, esmase kontakti loomiseks, samm-sammuliseks juhendamiseks, grupivestlusteks (Innove Rajaleidja, 2020). *Chati* ehk reaaliajaveestlust (Eesti Keele Instituut, *s.a.*) on soovitatud suhtlemiseks kliendiga, kes eelistab kirjalikku, kiiret, konkreetset suhtlust silmast-silma suhtlusele või soovib anonüümsust; reaaliajas nõustamiseks sõltumata osapoolte asukohtadest; kiireks juhendamiseks ja infovahetamiseks; esmakontakti loomiseks; infopäringule vastamiseks. E-posti teel suhtlemist on soovitatud raskesti kättesaadavate klientidega või kirjalikku suhtlust eelistavate klientidega suhtlemiseks; esmakontakti loomiseks; infopäringule vastamiseks ja infovahetuseks; hindamise/uuringu tagasisidestamiseks (Innove Rajaleidja, 2020).

Erinevates uurimustes on selgunud, et lasteaialastega arendustegevuse läbiviimiseks on vanematele saadetud ülesandeid/tegevusi/töölehti/digitaalseid materjale, mida nad saavad ise koos lastega kodus teha (Hu *et al.*, 2021; Steed & Leech, 2021). Lisaks on neid nõustatud vanema ja lapse vaheliste suhete osas ning selles osas, kust leida kogukonna toe kohta infot (Steed & Leech, 2021). Vanemad ise on aga välja toonud, et nad oleksid vajanud ka nõu, kuidas toetada laste vaimset tervist ja hariduslikke vajadusi (Asbury *et al.*, 2020).

Lähtudes mõningate Eesti lasteaedade kodulehtedest selgub, et vanemate/eestkostjate ning laste toetamiseks on kasutatud erinevaid viise. Näiteks Tartu Lasteaias Kannike saatsid lasteaiaõpetajad vanematele erinevaid soovitusi ning juhiseid nii tubasteks tegevusteks kui ka õuetegevusteks, mida lastega kodus teha ning viisid läbi ka videotunde Zoomi vahendusel ja saatsid lastele videosalvestusi ettelugemisest (Tartu Lasteaed Kannike, 2020a). Sama lasteaia eripedagoog on samuti kirja pannud soovitusi ja tegevuste ideid tunnetusprotsesside arendamiseks, sh lisanud viiteid digitaalsele õppevarale (Tartu Lasteaed Kannike, 2020b). Viimsi Eralasteaia Pääsupoeg õpetajad saatsid aga vanematele videosalvestusi juhistega erinevateks mängudeks ja tegevusteks, nt õuemängud, käelised tegevused aga juhendati ka

praktilisi tegevusi (nt matemaatiline tegevus erinevate viljadega tutvumiseks) (Eralasteaed Pääsupoeg, *s.a.*).

Seega on koolieelses eas lastega kaugteenuste tegemisel oluline roll lapsevanematel. Teenuse käigus saavad vanemad olla lastele toeks ja abiks tehnilise poole pealt. Samuti saavad nad spetsialisti juhendamisel läbi viia tegevusi, mida muidu viiks spetsialist ise läbi. Lisaks kaugteenuste käigus vanematega koostöö tegemisele on oluline vanemaid toetada ka teenuste välisel ajal ehk neid juhendada ja nõustada, kuidas igapäevaselt oma lapse arengut toetada. Samuti vajavad vanemad nõustamist nii vanema-lapse vahelise suhte kui ka vaimse tervise toetamise osas. Sellisel keerulisel ajal oli oluline ka vanemate informeerimine teiste võimalike tugiteenuste kohta.

Takistused kaugteenuste läbiviimisel

Mitmetes uurimustes on kirjeldatud probleeme seoses kaugteenuste ja kaugõppe läbiviimisega koolieelses eas lastega. Ühe valdkonnana on välja toodud probleemid tehnikaga/internetiühendusega, täpsemalt vajaliku tehnika puudumine ja ebastabiilne ning ebaturvaline internetiühendus või selle puudumine (Behl *et al.*, 2017; Cole *et al.*, 2019; Steed & Leech, 2021; Timmons *et al.*, 2021). Samuti on nimetatud vanemate tehniliste teadmiste puudulikkust (Timmons *et al.*, 2021). Steedi ja Leechi (2021) uurimuses kirjeldasid eripedagoogid, et nende jaoks oli keeruline leida viise, kuidas oma teenust viia läbi tehnoloogiat kasutades. Samuti tõid nad välja, et neil kadus kontakt osade perede ja lastega. Mõned vanemad ei vastanud kirjadele ega võtnud ka ise ühendust, mistõttu ei olnud nendega võimalik teenuste aegu kokku leppida. Teisel osal vanematel polnud aga töö või vanemate laste distantsõppe tõttu võimalust lasteaiaaegase lapsega kaugteenustel osaleda. Ka Behl jt (2017) uurimuses selgus, et perekonnaga sobiva aja leidmise ja pere mitte kohale ilmumiseega esines kaugteenuste pakkumise ajal rohkem probleeme.

Eripedagoogide jaoks valmistas muret ka see, et nad ei suuda kaugteenuseid läbi viies täita kõiki laste hariduslikke vajadusi. Lisaks toodi välja, et ei saadud lastega reaalselt suhelda ning läbi ekraani suhtlemine ei toiminud kõikide laste puhul. Samuti kirjeldati, et asutuste poolt ei olnud eripedagoogidele selgeid juhiseid, ootusi ja tuge kaugteenuste läbiviimisel. Samas aga olid osade asutuste ootused liiga kõrged, ega arvestatud sellega, et sellises olukorras võib olla nende täitmine raskendatud. Laste hindamise ja nende arengu jälgimise osas nimetasid eripedagoogid raskustena selle, et neil polnud võimalik jälgida laste arengut ja seatud eesmärkide saavutamist (Steed & Leech, 2021). Lisaks võivad takistavad tegurid olla õpetajate negatiivne suhtumine tehnoloogia kasutamisse õppetegevuse läbiviimisel ning ka

õpetajate vähene ettevalmistus selles osas, kuidas kasutada tehnoloogiat õppetegevustes (Blackwell, Lauricella, Wartella, Robb, & Schomburg, 2013). Viimati nimetatut toodi välja ka Hu & Yelland (2019 viidatud Hu *et al.*, 2021 j) töös. Varajase sekkumise programmide tugispetsialistid, lasteaiaõpetajad ja eripedagoogid on Cole jt (2019) ning Steedi ja Leechi (2021) töödes lisanud ka, et kaugteenuste ettevalmistus on ajamahukam.

Hu jt (2021) uurisid, kuidas tulid COVID-19 piirangute olukorras kaugõppe läbiviimisega toime koolieelses eas laste õpetajad. Nende töös ilmnis samuti, et koolieelses eas laste kaasamine õppetöösse kaugõppes oli raskendatud. Samuti polnud vanemate tugi kaugõppe ajal lastele alati piisav. Samas selgus Timmons jt (2021) lasteaia- ja algkooliõpetajate seas läbiviidud uuringus selgus, et õpetajatel oli kohati kahtlus, et vanemad aitasid lapsi liiga palju või tegid nende eest ülesanded ise ära. Lisaks leiti Hu jt (2021) ning Cole jt (2019) töös, et oli ka vanemaid, kes olid selle vastu, et nende laps kaugõppes osaleb. Enamusel vanematest, kes olid kaugteenuste vastu, polnud nendega ka kogemust, mistõttu võisid nende vastumeelsuse põhjuseks olla eelarvamused, mis polnud reaalsete kogemustega seotud (Cole *et al.*, 2019).

Vanemate vastuolekul võib olla erinevaid põhjuseid, näiteks Dong, Cao ja Li (2020) uurisid vanemate seisukohti seoses koolieelses eas laste kaugõppes osalemisega. Suurem osa vanemaid pidasid siiski traditsioonilist õpet (kontaktõpet) tõhusamaks kui kaugõpet. Vanemad tõid probleemidena välja näiteks, et kodus veebivahendusel õppides ei suutnud lapsed õppetööle keskenduda, vanematel polnud sellist autoriteetsust nagu õpetajatel, mistõttu oli neil keeruline lapsi kontrollida ja luua õppetööks sobivat keskkonda. Lisaks nähti probleemina seda, et lastel polnud kontakti eakaaslastega, sest lapsed on harjunud õppima koos eakaaslastega tegutsedes. Mõned vanemad avaldasid arvamust, et vajadusel saab lapsi veebivahendusel õpetada, kuid samas oldi siiski seda meelt, et koolieelses eas lastele on kontaktõpe kasulikum. Antud uurimuses väljendasid vanemad muret ka selles osas, et veebi vahendusel õppimine mõjub halvasti laste arengule, silmanägemisele ning ei võimalda lastele liikumist ja aktiivsust. Vanemate jaoks oli negatiivne aspekt ka see, et kuna nii väikesed lapsed ei suuda iseseisvalt kaugõppes osaleda, nõuab see ka oluliselt rohkem vanemate aega ja ressursi, mis muidu võiks kuluda näiteks töö peale. Eriti keeruline oli see mitme lapsega vanematele, kes pidid oma töö kõrvalt leidma aega kõikide laste toetamiseks kaugõppes.

Kaugteenuste eelised

Alushariduse ja lapsehoiu uuringu kohaselt on Eestis kõikides omavalitsustes nii täitmata eripedagoogide ametikohti kui ka vajadus lisa ametikohtade järele. Erinevates kohalikes

omavalitsustes on juurde vaja 325 eripedagoogi (Lang, Sandre, Kallaste, & Sõmer, 2021). Spetsialistide puudus on ka rehabilitatsioonivaldkonnas, kus on püütud seda leevendada tõstes sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuste hindasid, et tööandjad saaksid tõsta spetsialistide töötasusid (Volmer, 2018). OSKA tööjõuvajaduse raporti kohaselt on 2019-2027 aastatel eripedagoogide vajadus kasvav (Krusell *et al.*, 2020). Kaugteenused oleks üheks võimalikuks lahenduseks erivajadustega lastega töötavate spetsialistide puuduse leevendamiseks. Kaugteenuste abil oleks võimalik rohkem vajalikke teenuseid saada ka sellistes piirkondades elavatel lastel, kelle kodukohas ei tööta vajalikku spetsialisti (Davis, 2017).

Kaugteenused on teatud juhtudel paindlikumad, säästlikumad ja mugavamad nii spetsialistide kui ka pere jaoks ning võimaldavad rohkem kaasata perekonda ja teha rohkem koostööd. Samuti on oluline, et spetsialistid saavad oma tööaega säästlikumalt ja eesmärgipärasemalt kasutada, kui ei pea kulutama aega liikumaks ühest kohast teise. Lisaks on välja toodud kaugteenuste mugavus, sest nende jaoks ei pea kodust välja minema ning eelisena on ära mainitud ka suurem motivatsioon, sest näiteks lastele pakub tehnoloogia abil õppimine huvi (Davis, 2017). Sarnaselt leidsid Cole jt (2019), et nii erinevad spetsialistid kui ka teenuste koordinaatorid varajase sekkumise programmidest tõid kaugteenuste eelistena välja paindlikkuse, suurema pere kaasatuse ning väiksema sõltuvuse asukohast. Samuti ei pruugi kaugteenuseid läbi viies ka haigused nii suureks takistuseks olla. Vanemate sõnul on üheks kaugõppe eeliseks see, et nad said koos lapsega õppes osaledes veeta lapsega kvaliteetset aega (Timmons *et al.*, 2021). Behl jt (2017) töös selgus, et kuulmispuudega laste vanemad olid rahul nii kontaktteenustega kui ka kaugteenustega, sest ka kaugteenuseid saanud laste vanemad tundsid end piisavalt toetatuna, informeerituna ning juhendatuna oma lapse arengu toetamise osas.

Eripedagoogiliste kaugteenuste järele tekkis suurem vajadus seoses COVID-19 levikuga. Koolieelses eas lastele on neid keerulisem pakkuda kui vanematele lastele, kuid see on siiski võimalik. Uurimustes on välja tulnud nii kaugteenuste puuduseid kui ka eeliseid ning samuti on kirjeldatud viise, kuidas on neid koolieelses eas lastega läbi viidud. Arvestades aga tugispetsialistide puudust ja järjest kasvavat vajadust nende järele, võiks olla kaugteenuste pakkumine üks leevendav lahendus sellele probleemile. Eestis pole seni uuritud, kas ja mil viisil on olnud võimalik kaugteenuseid läbi viia koolieelses eas lastega. Samas aga on varajane märkamine ja lapsele toe pakkumise alustamine võimalikult varakult väga tähtsad. Käesolev magistr töö on abiks nii spetsialistidele kui ka asutusele, tuues eripedagoogide kogemustele toetudes välja, kuidas on kaugteenuseid läbi viidud, millised on võimalikud

parentuskohad ja millist tuge spetsialistid veel kaugteenuste läbiviimise valmiduse tõstmiseks vajaksid.

Uuringu eesmärk ja uurimisküsimused

Töö uurimisprobleem ja eesmärk:

Seoses COVID-19 tingitud piirangutega tekkis vajadus eripedagoogiliste kaugteenuste järele. Kuigi koolieelses eas lastega on neid keerulisem läbi viia, on see siiski võimalik. Eestis pole seni uuritud, kuidas on neid koolieelses eas lastega läbi viidud. Sellest lähtuvalt oli käesoleva töö eesmärgiks teada saada, millised on lasteaedade ja rehabilitatsiooniasutuste eripedagoogide kogemused kaugteenuse pakkumisega, mis tegurid takistasid osadel spetsialistidel neid koolieelses eas lastega COVID-19 tingitud piirangute olukorras läbi viia ning milline on eripedagoogide edasine valmisolek kaugteenuste läbiviimiseks.

Uurimisküsimused:

Püstitatud eesmärgi saavutamiseks on sõnastatud järgnevad uurimisküsimused:

1. Milliseid õppemeetodeid ja digitaalseid vahendeid kasutades on lasteaedade ja rehabilitatsiooniasutuste eripedagoogid kaugteenuseid läbi viinud COVID-19 piirangutest tingitud olukorras lasteaiaealiste lastega töötades ning millised neist on olnud kõige eelistatumad?
2. Kuidas on toimunud COVID-19 piirangutest tingitud olukorras lasteaedade ja rehabilitatsiooniasutuste eripedagoogide (nii kaugteenuseid läbi viinud eripedagoogide kui ka kaugteenuseid mitte läbi viinud eripedagoogide) ja vanemate/eestkostjate vaheline koostöö ning millist tuge ja nõu on vanemad/eestkostjad enim vajanud?
3. Millised COVID-19 piirangutest tingitud olukorras kaugteenuste raames kasutatud digitaalsed vahendid on lasteaedade ja rehabilitatsiooniasutuste eripedagoogid kasutusele võtnud lasteaiaealiste lastega kontaktteenuste läbi viimisel?
4. Millised on lasteaedade ja rehabilitatsiooniasutuste eripedagoogide hinnangul olnud peamised takistused kaugteenuste läbiviimisel ning millised on olnud peamised takistused, mille tõttu pole kaugteenuseid läbi saadud viia COVID-19 tingitud piirangute olukorras?
5. Milline on lasteaedade ja rehabilitatsiooniasutuste eripedagoogide valmisolek edaspidiselt kaugteenuseid läbi viia ja kas see on mõjutatud kaugteenuse läbiviimise kogemuse olemasolust või puudumisest?

Metoodika

Üheks osaks magistritöö eesmärgist oli uurida, millised on rehabilitatsiooniasutuste ja lasteaedade eripedagoogide kogemused seoses kaugteenuste pakkumisega koolieelses eas lastele COVID-19 tingitud piirangute olukorras ning mis tegurid on osadel eripedagoogidel takistanud neid läbi viia. Teiseks osaks eesmärgist oli uurida, milline on eripedagoogide edasine valmisolek kaugteenuste läbiviimiseks. Lähtudes töö eesmärgist ja uurimisküsimustest viidi läbi segameetodil põhinev uurimus. Segameetod tähendab Õunapuu (2014) järgi lähenemist, milles on kombineeritud kvantitatiivne ja kvalitatiivne uurimismeetod. Magistritöö koostamisel olid tagatud uurimuse läbiviimise eetilised nõuded. Uuringus osalejad jäid anonüümseks. Nende konfidentsiaalsuse tagamiseks ei olnud küsimustikus küsimusi, mille abil oleks võimalik uurimuses osalenuid identifitseerida.

Valim

Valim koostati ettekavatsetud valimi põhimõttel, mille kohaselt valib uurija valimi liikmed ise lähtudes kindlatest kriteeriumitest (Õunapuu, 2014). Valimi kriteeriumiteks olid, et vastajal on omandatud vähemalt erialane bakalaureuseharidus ning ta töötab eripedagoogina mõnes lasteaias ja/või rehabilitatsiooniasutuses koolieelses eas lastega. Uurimus viidi läbi Tartumaa, Pärnumaa ja Harjumaa lasteaedades ja rehabilitatsiooniasutustes. Küsimustikule vastas 42 eripedagoogi.

Vastajate üldine tööstaaž jäi vahemikku 1-55 aastat, keskmine üldine tööstaaž oli 11,12 aastat. Vastanute koolieelses eas lastega töötamise staaž jäi vahemikku 1-30 aastat, keskmine tööstaaž koolieelses eas lastega töötamisel oli 7,3 aastat. Uurimuses osalenutest 30 eripedagoogil on magistrikraad (71%), kuuel on bakalaureusekraad (14%) ning kuuel vastanul on eripedagoogika magistrikraad omandamisel (14%). Neist 29 spetsialisti (69%) töötab lasteaias, rehabilitatsiooniasutuses töötab üheksa (21%) ning neli (10%) töötab mõlemas asutuses. Küsimustikule vastas 32 eripedagoogi (76%), üheksa logopeed-eripedagoogi (21%). Üks vastanutest tõi välja, et tema ametinimetus on eripedagoog-rehabilitatsioonikoordinaator (2%) ja üks lisas, et tema ametinimetus on eripedagoog/HEVKO (2%).

Kõige rohkem vastanutest on COVID-19 perioodil töötanud kõnepuudega lastega ja spetsiifiliste arenguhäiretega lastega (n=33; 79%) ning pervasiivsete arenguhäiretega lastega (n=32; 76%). Emotsionaalsete ja käitumishäiretega lastega on töötanud 30 eripedagoogi (71%), intellektipuudega lastega 28 eripedagoogi (67%), kuulmispuudega lastega üheksa eripedagoogi (21%). Kõige vähem vastanutest on töötanud sel perioodil kehapuudega lastega (n=8; 19%), andekate lastega (n=7; 17%) ja nägemispuudega lastega (n=4, 10%). Koolieelses

eas lastega kaugteenuste läbiviimise kogemus puudub 29 vastanutest (69%) ning kogemus on olemas 13 vastanutest (31%). Viimastest 12 on kaugteenuseid läbi viinud COVID-19 leviku perioodil.

Lähtudes antud töö eesmärgist ja uurimisküsimustest, on valim jaotatud kahte rühma. Esimese rühma moodustavad eripedagoogid, kes on enda töös COVID-19 perioodil koolieelses eas lastega kaugteenuseid läbi viinud (n=12). Neist seitse töötavad lasteaias, neli rehabilitatsiooniasutuses ning üks mõlemas asutuses. Teise rühma moodustavad eripedagoogid, kes pole enda töös COVID-19 perioodil koolieelses eas lastega kaugteenuseid läbi viinud (n=30). Neist 22 töötavad lasteaias, viis rehabilitatsiooniasutuses ning kolm mõlemas asutuses.

Andmekogumine

Uuringu läbiviimise vahendiks oli veebipõhine küsimustik (vt Lisa 1), sest sellega on saab koguda standardiseeritud infot paljudelt inimestelt. Küsimustikuga koguti lasteaegade ja rehabilitatsiooniasutuste eripedagoogidelt kvantitatiivseid andmeid, aga ka kvalitatiivseid andmeid nende hinnangute ja arvamuste uurimiseks (Beilmann, 2020). Küsimustik loodi *Google Forms* keskkonnas ning seda jagati eripedagoogidega digitaalsel kujul. Küsimustik saadeti asutuste või juhtkonnaliikmete emailidele palvega see eripedagoogidele edastada, ning kui asutuse kodulehel oli olemas eripedagoogi meiliaadress, siis saadeti see lisaks ka otse eripedagoogile. Küsimustikku levitati ka sotsiaalmeedia gruppides, mille liikmete hulgas on eripedagooge.

Küsimustiku koostamisel on toetunud töö teoreetilises osas kajastatud ja viidatud allikatele. Küsimustikus oli nii suletud, poolavatud kui ka avatud küsimusi. Poolavatud küsimuste juures oli lisaks vastusevariant „muu“, mis võimaldas vastajatel lisada vastusevariante, mis etteantud valikute seas ei kajastunud. Kolmes küsimuses oli vastamiseks etteantud Likerti skaala.

Küsimustik koosnes kuuest temaatilisest plokist: 1) üldinfo; 2) digitaalsed vahendid ja õppemeetodid kaugteenuste läbiviimisel; 3) koostöö vanematega/eestkostjatega; 4) kaugteenuste käigus kasutatud digitaalsed vahendid, mis on kontaktteenuste läbiviimiseks kasutusele võetud; 5) takistused kaugteenuste läbiviimisel/läbiviimiseks; 6) edasine valmisolek kaugteenuste läbiviimiseks. Spetsialistidele, kes on kaugteenuseid läbi viinud, oli küsimustik suurema mahuga. Nemad pidid vastama kõikide plokkide küsimustele, kokku 32 küsimusele. Eripedagoogid, kes pole kaugteenuseid läbi viinud pidid vastama esimese,

kolmanda, viienda ja kuuenda plokki küsimustele, kokku 18 küsimusele. Iga plokki kirjelduses olid täpsemad juhised, kellele vastamiseks on see plokk mõeldud.

Valiidsuse tõstmiseks viidi enne põhiuurimust 2022. aasta jaanuaris läbi küsimustiku piloteerimine, mille käigus paluti hinnata küsimustiku ülesehitust, küsimuste ja vastusevariantide sõnastust, küsimuste asjakohasust. Piloteerimisel osales üks lasteaia eripedagoog, kes on koolieelses eas lastega COVID-19 leviku perioodil kaugteenuseid läbi viinud ning üks rehabilitatsiooniasutuse eripedagoog, kes pole kaugteenuseid koolieelses eas lastega läbi viinud, kuid on neid läbi viinud kooliealiste lastega. Rehabilitatsiooniasutuse eripedagoogil paluti läbi vaadata ka need küsimused, mis olid mõeldud kaugteenuseid läbi viinud spetsialistidele. Lasteaia eripedagoogiga viidi piloteerimist läbi Zoomi vahendusel. Rehabilitatsiooniasutuse eripedagoogiga viidi see läbi meilivahendusel ning talle saadeti ka lisaküsimused, mille alusel küsimustikule tagasisidet anda. Pilootuurimuses osalejate tagasiside põhjal täiendati ja parandati mõningate küsimuste ja valikuvariantide sõnastust, ühendati osad küsimused ning lisati täpsemad küsimused küsimustiku viimasesse plokki. Pilootuurimuses kogutud andmeid töös ei kasutatud.

Põhiuurimuse läbiviimisega alustati 2.02.2022 ning see kestis kuni 21.03.2022. Esmalt oli plaan uurida vaid Tartumaa spetsialiste, kuid suurema valimi saamiseks laiendati peale esmaste küsimustike laiali saatmist valimit kaasates sellesse ka Harjumaa ja Pärnumaa spetsialistid. Uurimusse valitud eripedagoogidega ühenduse saamiseks kontakteerus autor kõikide valitud asutustega/asutuste juhtkonnaliikmetega meili teel ning saatis neile küsimustiku palvega see edastada asutuse eripedagoogile/eripedagoogidele. Kui asutuse kodulehel oli eripedagoogi/eripedagoogide kontaktid, siis saadeti küsimustik ka neile (asutustele/eripedagoogidele saadetud kiri vt Lisa 2). Küsimustikku levitati ka sotsiaalmeediagruppides, mille liikmed on eripedagoogid (grupis Tartu Ülikooli eripedagoogid ning ka kahes grupis, mille liikmed on autori praegused ja/või endised kursusekaaslased). Asutuste valimisel lähtus autor omavalitsuste kodulehtedest lasteaedade leidmiseks ning rehabilitatsiooniasutuste leidmiseks Sotsiaalkindlustusameti rehabilitatsiooniteenuste osutajate nimekirjadest ja Majandustegevuse Registris olevatest andmetest. Kuna ankeedi täitmine oli anonüümne, siis puuduvad uurijal andmed, kui paljude asutuste eripedagoogid uurimuses osalesid. Anonüümsuse tagamiseks ei olnud küsimustikus ühtegi küsimust, mis võimaldaks vastajaid identifitseerida. Mõnest asutusest saadeti kiri, et neil ei tööta eripedagoogi või et eripedagoog on alles hiljuti tööle tulnud, seega pole kuigi pikalt COVID-19 leviku ajal töötanud.

Andmeanalüüs

Kogutud andmete analüüsimiseks kasutati nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset analüüsimeetodit. Kinniste ja poolavatud küsimuste vastuseid analüüsiti programmi MS Excel abil. Andmete kirjeldamiseks ja neist kokkuvõtete tegemiseks kasutas autor kirjeldavat statistikat. Küsimuste puhul, milles oli andmete hulk väike, esitati andmed loeteludena. Suuremaid andmehulki esitati tabelites ning diagrammides, sest viimased võimaldavad tulemusi esitada ülevaatlikumalt ja kompaktsemalt (Õunapuu, 2014).

Kahe grupi protsentjaotuste vahelise seose uurimiseks kasutati hii-ruut testi. Seda kasutatakse nominaaltunnuse vahelise seose uurimiseks (Rootalu, 2014). Küsimustes, millega uuriti eripedagoogide enesekindlust kaugteenuste osas COVID-19 leviku perioodi alguses ja nüüd, kasutati Mann-Whitney U-testi. Seda kasutatakse kahe grupi võrdlemisel, kui andmed on ordinaal- ehk järjestikaskaalal (Laerd Statistics, *s.a.a*). Võrdlemaks, kuidas on muutunud eripedagoogide enesekindlus kaugteenuste läbiviimise osas COVID-19 perioodi vältel, kasutati Wilcoxon'i märgitesti. Selle testi abil mõõdetakse ühe ja sama vastajate grupi vastuste erinevust erinevatel ajahetkedel (Laerd Statistics, *s.a.b*). Võrdluste tehti programmi IBM SPSS Statistics abil.

Sõnalisi andmeid analüüsiti induktiivse sisuanalüüsi meetodil. Induktiivse analüüsi käigus lähtutakse kogutud andmetest ning luuakse nende alusel sarnastest koodidest koosnevad kategooriad (Kalmus, Masso, & Linno, 2015). Andmete kogumise järgselt eraldas autor sõnalised andmed muudest andmetest ning leidis nende seast tähenduslikud üksused. Sarnased tähenduslikud üksused koondati samade koodide alla ning need omakorda kategoriseeriti üldisemateks peakategooriateks. Usaldusväarsuse tõstmiseks kasutati ka kaaskodeerija abi, kelleks oli magistritöö juhendaja. Töö juhendaja tutvus kõikide autori poolt leitud tähenduslike üksuste, koostatud koodide ja kategooriatega. Juhendaja tegi ettepaneku mõne koodi/kategooria muutmiseks, millest lähtuvalt töö autor neid korrigeeris.

Tulemused

Lähtudes töö eesmärgist, koostati veebipõhine küsimustik. Järgnevalt esitatakse töö tulemused uurimisküsimuste kaupa.

Kaugteenuste käigus kasutatud digitaalsed vahendid ja õppemeetodid

Uuringus osales kokku 42 eripedagoogi, kellest 12 on kaugteenuseid koolieelses eas lastega COVID-19 leviku perioodil läbi viinud ning 30 ei ole neid läbi viinud. Esimene küsimuste plokk oli kaugteenuseid läbi viinud eripedagoogidele. Järgnevalt analüüsitakse vaid nende 12

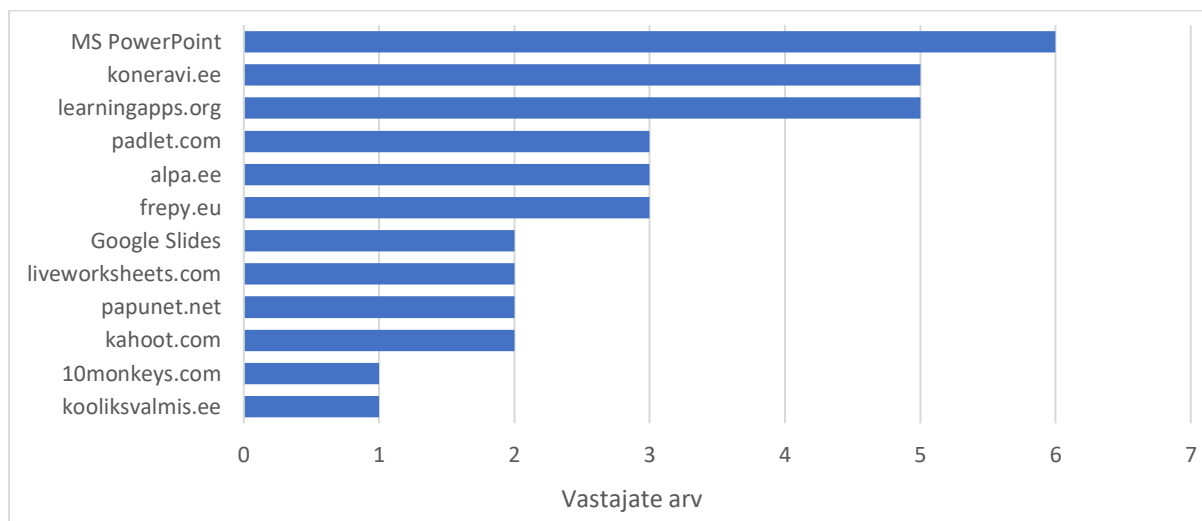
spetsialisti vastuseid. Esmalt küsiti, milliseid seadmeid on eripedagoogid kaugteenuste käigus kasutanud ning seejärel, milliseid neist on nad enim eelistanud. Vastused on esitatud tabelis 1. Kõige rohkem märkisid kaugteenuseid läbi viinud eripedagoogid, et nad kasutasid selleks sülearvuti (n=9; 75%) ja/või lauaarvuti (n=6; 50%). Enim eelistatud olid aga sülearvuti (n=7; 58%) ja mobiil (n=6; 50%).

Tabel 1. Kaugteenuste käigus enim kasutatud ja enim eelistatud digiseadmed (n=12).

digiseadmed	eripedagoogid, kes on seadet kasutanud	eripedagoogid, kes on märkinud seadme enim eelistatuks
sülearvuti	75%	58%
lauaarvuti	50%	33%
mobiiltelefon	42%	50%
tahvelarvuti	33%	25%

Põhjendustes nimetati seitsmel korral (58%), et oluliseks peetakse seadme mugavust, lihtsust ja stabiilsust. Üks vastanutest selgitas lauaarvuti eelistust sellega, et arvutis on kõik nii lapsel kui ka eripedagoogil samamoodi, seega on vanemat lihtsam juhendada teenuse käigus. Kuigi küsimuses paluti põhjendada oma eelistusi, on osad spetsialistid ka kirjeldanud, milleks erinevaid seadmeid kasutati. Neljal juhul (33%) mainiti, et mobiili kasutati suhtluseks vanemaga ning ühel korral (8%), et seda kasutati suhtluseks lapsega. Ühel korral (8%) mainiti ka, et lauaarvuti kasutatakse materjalide koostamiseks ning lapsega suhtluseks.

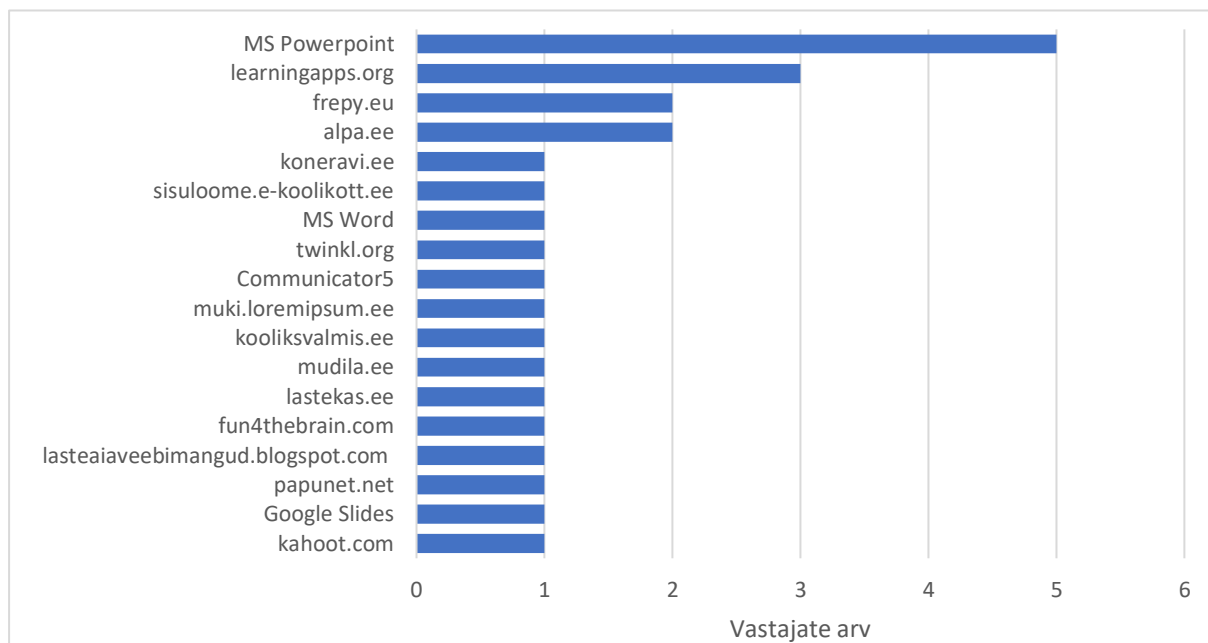
Kaugteenuste läbiviimisel kasutati erinevaid digitaalseid õppevahendeid. Joonisel 1 on välja toodud, mis õppevahendeid eripedagoogid selleks kasutanud on. Antud küsimusele vastasid kõik kaugteenuseid läbi viinud spetsialistid (n=12). Kõige rohkem kasutati MS PowerPointi (50%), koneravi.ee (42%) ja learningapps.org (42%) keskkondasid. Vähem kasutati keskkondasid 10monkeys.com ja kooliksvalmis.ee (mõlema puhul 17%). Lisaks etteantud vastusevariantidele mainiti lahtris „muu“ ühel korral ära Communicator 5, twinkl.org, e-koolikott.ee, sisuloome.e-koolikott.ee, lasteaiaveebimangud.blogspot.com, fun4thebrain.com, lastekas.ee, muki.loremipsum.ee, mudila.ee ning MS Word. Mitte kordagi ei märgitud ära autori pakutud variante abcya.com ja opiq.ee.

Joonis 1. Digitaalsed õppevahendid, mida kaugteenuseid läbi viinud eripedagoogid (n=12) on kaugteenuste käigus kasutanud.

Küsimusele, kus paluti vastanutel nimetada, mis oskuste arendamiseks nad digitaalseid õppevahendeid kasutanud on, vastas 9 spetsialisti. Neist seitse (78%) nimetas, et nad on tegelenud kõnearendusega (sh häälikuseadega), viis vastanut (56%) tõi välja, et tegeleti tunnetusprotsesside arendamisega (taju, mälu, mõtlemine, püsivus, tähelepanu). Lisaks nimetas kolm vastanut (32%), et digitaalseid õppevahendeid kasutati ka matemaatiliste oskuste ning kirjaliku kõne eeluskuste arendamiseks.

Järgmises küsimuses said eripedagoogid välja tuua, milliseid kasutatud digitaalsetest õppevahenditest nad enim eelistasid. Sellele küsimusele vastas 10 spetsialisti. Vastused on kajastatud joonisel 2. Enim eelistatud vahendid kattuvad osaliselt kõige rohkem kasutatud vahenditega. Näiteks kõige enam mainiti MS PowerPointi (50%) ja learningapps.org keskkonda (30%), mis olid ka ühed rohkem kasutatud vahendid. Kahel korral nimetati alpa.ee ja frepy.eu keskkondasid (20%).

Joonis 2. Digitaalsed õppevahendid, mida kaugteenuseid läbi viinud eripedagoogid on kaugteenuste läbi viimisel enim eelistanud (n=10).

Oma vastust põhjendasid kaks vastanut. Üks tõi välja, et MS Powerpoint võimaldab ekraanil paindlikult toimetada. Communicator 5 eelisenä nimetas ta, et seal on olemas sümbolpildid, mis on lastele igapäevateenustest tuttavad. Alpa.ee, learningapps.org ning frepy.eu keskkondade eelistena tõi ta välja, et need annavad lapsele helilist tagasisidet. Teine vastaja nimetas, et MS PowerPointi abil on võimalik jagada lapsega pildimaterjali ja teksti ning sisuloome.ee-koolikott.ee keskkonda eelistas ta, sest sealsetid mängu on lapsel võimalik ka hiljem kodus uuesti mängida.

Järgmise küsimusega uuriti, milliseid digitaalseid suhtluskanaleid on eripedagoogid kaugteenuste käigus kasutanud. Sellele vastasid kõik kaugteenuseid läbi viinud spetsialistid (n=12). Selgus, et enim kasutati Zoomi (75%) ja/või Skype'i (25%). „Muu“ lahtris mainiti kahel korral ära Messengeri videokõne (17%) ning ühel korral Google Meet (8%) ja WhatsApp (8%). Autori poolt vastusevariandina välja pakutud MS Teamsi ei märkinud ära ükski eripedagoog.

Küsimusele, milles uuriti, milliseid õppemeetodeid ja kui sageli kasutati, vastas 11 spetsialisti, kuid seejuures jättis mõni vastanu osade õppemeetodite kohta vastamata. Antud küsimuse vastused on kajastatud tabelis 2. See küsimus võimaldas välja selgitada, millised õppemeetodid olid kaugteenuste läbiviimisel kõige eelistatumad ning milliseid kasutati kõige vähem.

Kõige enam said vastuseks „tihti“ või „iga kord“ vestlus (72%); see, et lasti lapsel oma kogemusest rääkida (72%); esemepiltide vaatlus (55%) ning digitaalsete õppemängude mängimine (54%). Kõige rohkem said vastuseks „ei kasutanud üldse“ või „harva“ lavastusmäng (82%); juhendatud rollimäng (72%); töölehtede täitmine (63%) ning reaalsete esemete uurimine (54%).

Tabel 2. Õppemeetodid ja nende kasutamise sagedus kaugteenuste käigus (n=11).

õppemeetod	sagedus	ei kasutanud üldse	harva	mõnikord	tihti	iga kord
pala jutustamine või ettelugemine		18%	18%	27%	36%	0%
vestlemine mingil teemal		0%	9%	18%	45%	27%
laps räägib oma kogemusest		9%	0%	18%	36%	36%
laps jutustab etteloeu põhjal		18%	27%	27%	27%	0%
reaalsete nähtuste vaatlus (nt ilm)		27%	9%	18%	18%	18%
fotode vaatlus		27%	9%	18%	27%	9%
videote vaatlus		27%	0%	36%	36%	0%
esemepiltide vaatlus		18%	0%	18%	55%	0%
olupiltide vaatlus		9%	27%	9%	45%	0%
pildiseeriade vaatlus		9%	18%	27%	45%	0%
slaidide vaatlus		27%	9%	27%	9%	18%
digitaalsete õppemängude mängimine		27%	0%	9%	36%	18%
töölehtede täitmine		27%	36%	9%	18%	9%
reaalsete esemete uurimine (lapsega oleva täiskasvanu osalusel)		27%	27%	18%	18%	9%
mänguasjadega tegelemine (koostöös lapsega oleva täiskasvanuga)		18%	27%	27%	9%	18%
juhendatud rollimäng lapse ja temaga oleva täiskasvanu vahel		36%	36%	0%	9%	9%
lavastusmäng		55%	27%	9%	0%	0%
käelised tegevused		27%	18%	36%	18%	0%

Vastajatel oli võimalik järgmises küsimuses lisada ka oma variante, kui nad on veel mõnda õppemeetodit kasutanud. Spetsialistid ei lisanud omalt poolt ühtegi õppemeetodit. Eripedagoogidel paluti nimetada, mis oskuste arendamisega nad kaugteenuste käigus on tegelema. Sellele küsimusele vastas 9 kaugteenuseid läbi viinud spetsialisti. Enim (viiel korral) nimetati, et on tegeletud tunnetusprotsesside arendamisega (56%), kõnearendusega (sh nt häälikuseade, sõnavara ja eneseväljendusoskuse arendamisega; 44%) ning kirjaliku kõne

eeluskuste ja lugemisoskuse arendamisega (44%). Lisaks toodi kolmel korral (33%) välja, et arendati sotsiaalseid oskuseid. Kahel korral (22%) nimetati järgnevaid kategooriaid: matemaatilised oskused, käelised oskused, mänguuskused, teadmised ümbritsevast.

Samuti said vastajad välja tuua, milliste oskuste arendamisega nad pole saanud tegeleda tulenevalt kaugteenuste eripärast. Sellele vastas kümme eripedagoogi. Enim nimetati, et kõige vajalikuga sai siiski tegeleda (n=4; 40%), kuid üks vastaja tõi seejuures välja, et mitte nii efektiivselt. Osad eripedagoogid ei saanud tegeleda tunnetusprotsesside arendamisega (sh nt meeltestimulatsiooniga ja tähelepanu arendamisega) ja häälikuseadega. Mõlemat kategooriat mainiti kolmel korral (30%). Lisaks nimetati kahel korral (20%) sotsiaalseid oskuseid ja ühel korral (10%) mänguuskust ning lugemis- ja kirjutamisoskust.

Koostöö vanematega/eestkostjatega COVID-19 leviku perioodil

Selgitamaks välja, milline oli sel perioodil eripedagoogide ja vanemate/eestkostjate vaheline koostöö, esitati vastajatele kolm küsimust. Esimeses küsimuses uuriti kõikidelt uurimuses osalenutelt (n=42), kuidas nad on vanematega/eestkostjatega sel perioodil koostööd teinud. Vastused on esitatud tabelis 3. Esimene vastusevariant kajastas ainult kaugteenuseid läbi viinud spetsialistide (n=12) koostööd vanematega/eestkostjatega (vanem/eestkostja on osalenud koos lapsega kaugteenusel täites eripedagoogi poolt edastatud ülesandeid). Selle valiku märkis ära 9 eripedagoogi (75%).

Ülejäänud selle küsimuse vastused kajastasid nii kaugteenuseid läbi viinud kui ka mitte läbi viinud eripedagoogide koostööd vanematega/eestkostjatega (n=42) COVID-19 leviku perioodil. Analüüsidest selgus, et mõlemad grupid mainisid kõige sagedamini, et nad on saatnud vanematele/eestkostjatele kodus harjutamiseks ülesandeid, mida koos lapsega täita (n=32). Vähem vastati, et vanemad/eestkostjad pole olnud kaasatud arendustegevusse (n=4). Üks eripedagoog (2%) lisis lahtrisse „muu“, et ta suhtles vanematega telefonitsi ning edastas meili teel hiljem materjale ja küsis ka tagasisidet, kuidas lapsel ja vanemal ülesannete sooritamine läks.

Tabel 3. Eripedagoogide ja vanemate/eestkostjate vaheline koostöö COVID-19 leviku perioodil.

grupp	kaugteenust läbi viinud eripedagoogid (n=12)	kaugteenust mitte läbi viinud eripedagoogid (n=30)	erinevus
vastusevariant			
Olen saanud vanemale/eestkostjale kodus harjutamiseks ülesandeid, mida koos lapsega täita.	83%	73%	p>0,05
Vanemad/eestkostjad pole olnud kaasatud arendustegevusse (nt laps osaleb üksi kaugteenusel; materjale/ülesandeid vanematele/eestkostjatele pole saanud).	25%	3%	p<0,05*
Vanematega/eestkostjatega koostöö sel perioodil arendustegevuste osas puudub.	25%	23%	p>0,05

Märkus. * Statistiliselt oluliselt erinevad (hii-ruut test p<0,05).

Teise küsimusega selgitati välja, kas kõiki vanemaid/eestkostjaid on sel perioodil nõustatud ning kui on, siis milliseid digitaalseid suhtluskanaleid on eripedagoogid selleks kasutanud. Vastanuid oli 42 ning vastused on esitatud tabelis 4. Analüüsid kogu grupi vastuseid selgub, et enim on kasutatud e-posti (n=37; 88%) ja telefonivestlust (n=25; 60%). Kõige vähem (n=3; 7%) kasutati e-lasteaia võimalusi ja *chati*. Kolm vastanut (7%) märkis, et nad pole sel perioodil osasid vanemaid nõustanud. Variandi „videokõne“ puhul esineb gruppide vahel statistiliselt oluline erinevus (hii-ruut test, p<0,05).

Tabel 4. Vanemate/eestkostjate nõustamiseks kasutatud digitaalsed õppevahendid.

grupp	kaugteenust läbi viinud eripedagoogid (n=12)	kaugteenust mitte läbi viinud eripedagoogid (n=30)	erinevus
digitaalne suhtluskanal			
telefonivestlus	67%	57%	p>0,05
videokõne	83%	37%	p<0,05*
<i>chat</i> (kirjalik vestlus reaalajas)	17%	3%	p>0,05
e-post	100%	80%	p>0,05
ELIIS	42%	53%	p>0,05
e-lasteaed	8%	7%	p>0,05

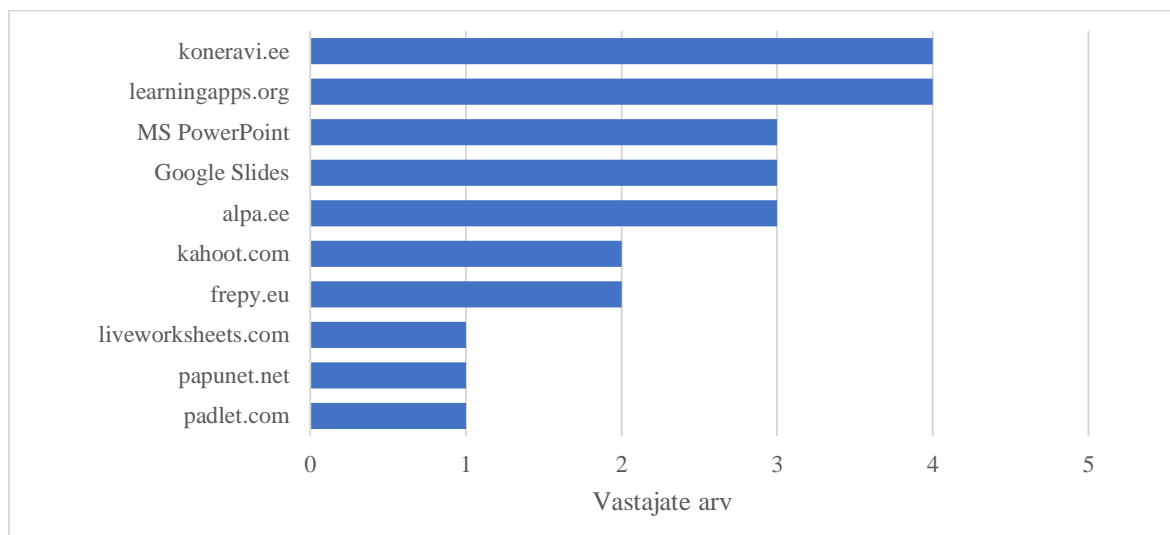
Märkus. * Statistiliselt oluliselt erinevad (hii-ruut test p<0,05).

Sellele, millist tuge ja nõu on vanemad/eestkostjad sel perioodil küsinud, vastasid kõik uurimuses osalenud. Vastustest ilmnes, et enim on nõu küsitud seoses lapse arengu toetamisega. Seda mainiti 31 korral (74%). Näiteks küsiti nõu, kuidas igapäevaste tegevuste käigus lapse arengut toetada; paluti materjalide, mängude, tegevuste soovitusi nt matemaatiliste oskuste, keele ja kõne oskuste, käeliste oskuste ja sotsiaalsete oskuste arendamiseks. Samuti tunti huvi, milline on lapse toimetulek eripedagoogi hinnangul ning milliseid olulisi arengutähiseid peaksid lapsevanemad/eestkostjad ise kodus lapse arengus jälgima. Lisaks paluti soovitusi seoses lapse päevakava/rutiini loomise ja säilitamisega ning nõuandeid lapse motiveerimiseks.

Seitsmel korral (17%) nimetati, et küsiti nõuandeid seoses koostööga erinevate osapoolte vahel. Näiteks küsiti nõu teiste spetsialistide poole pöördumisega seoses ja haridusasutusega koostöö osas. Samuti paluti konsultatsiooni koolivalikuks ning vajati iseloomustusi täiendavate uuringute/Rajaleidja keskusesse pöördumise tarbeks. Viiel korral (12%) mainiti, et vanemad/eestkostjad vajasisid nõu enda paremaks toimetulekuks. Näiteks küsiti abi lapse käitumisega toimetuleku osas ning nõuandeid seoses kaugteenustel osalemisega. Lisaks vajasisid nad julgustamist ja ette näitamist lapse koduse arendustegevusega seoses. Viiel korral (12%) nimetati, et vanemad/eestkostjad ei küsinud üldse nõu või küsisid sarnast nõu nagu tavapärasel olukorral. Kahel korral (5%) mainiti, et vanemad/eestkostjad küsisid võimalust kontakttunniks.

Kaugteenuste käigus kasutatud digitaalsed vahendid, mis on kontaktteenuste käigus kasutusele võetud

Selle ploki küsimused olid esitatud spetsialistidele, kes on kaugteenuseid COVID-19 leviku perioodil läbi viinud (n=12). Küsimusele, milles uuriti, milliseid seadmeid on eripedagoogid edaspidi ka kontaktteenuste käigus kasutanud, vastasid kõik 12 kaugteenuseid läbiviinud spetsialisti. Kõige enam on kasutatud laua- ja sülearvutit (n=5; 42%) aga ka mobiiltelefoni (n=4; 33%). Kõige vähem märgiti ära tahvelarvuti kasutamist (n=2; 17%). Seda, milliseid digitaalseid õppevahendeid on eripedagoogid ka edaspidiselt kasutanud, kajastab joonis 3. Sellele küsimusele vastas kõikidest kaugteenuseid läbi viinud spetsialistidest 10. Enim on valitud variante koneravi.ee ja learningapps.org (n=4; 40%). Rohkem kasutati ka MS Powerpointi, Google Slides'i ning alpa.ee keskkonda. Kõiki viimati nimetatuid on märgitud kolmel korral (30%). Nelja ette antud vastusevarianti ei valitud kordagi (abcya.com, 10monkeys.com, opiq.ee, kooliksvalmis.ee). Lisaks autori poolt pakutud variantidele mainiti lahtris „muu“ korra ära ka Communicator 5, e-koolikott.ee ja sisuloome.e-koolikott.ee.

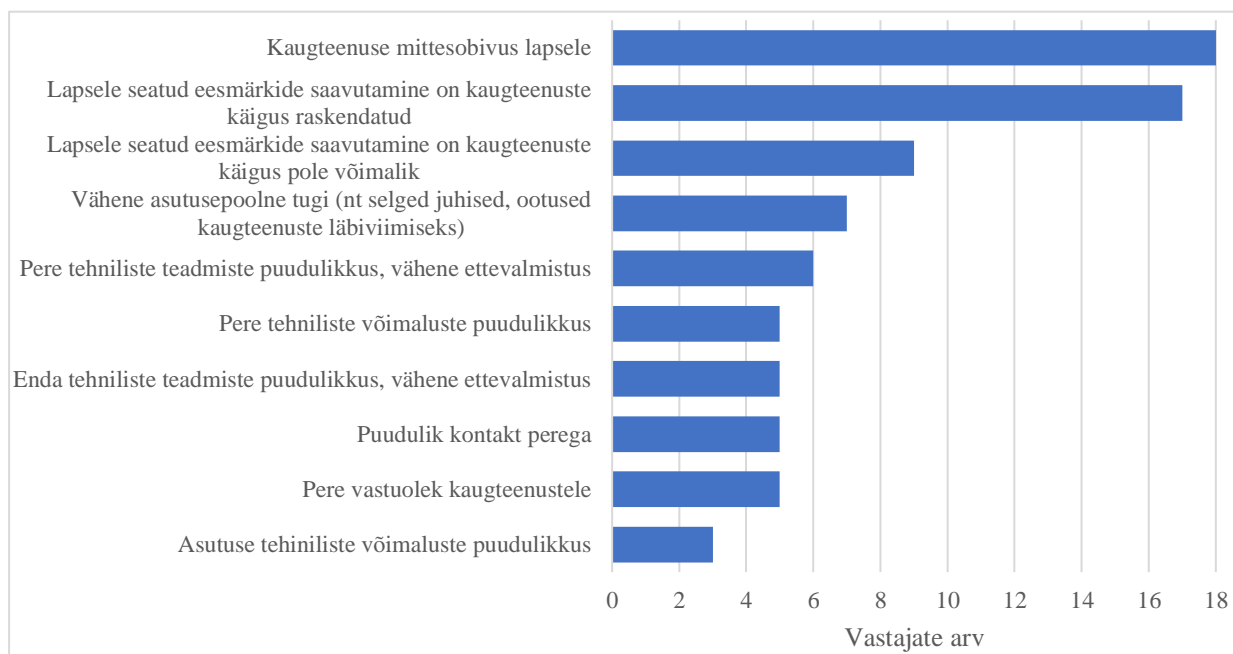

Joonis 3. Kaugteenuse käigus kasutatud digitaalsed õppevahendid, mida on edaspidi ka kontaktteenuste käigus kasutatud (n=10).

Järgmise küsimusega uuriti, milliseid digitaalseid suhtluskanaleid plaanivad eripedagoogid edaspidi vajadusel koolieelses eas lastega kaugteenuste tegemisel kasutada. Sellele küsimusele vastas 11 spetsialisti. Kõige sagedamini märgiti ära Zoom (n=9; 82%), Skype'i valiti kolmel korral (27%) ning MS Teamsi ühel korral (9%). Üks eripedagoog on lisanud, et plaanib kasutada telefonikõnesid (8%) ning üks on lisanud Google Meet variandi (8%).

Kaugteenuste läbiviimisel ilmnenud takistused ja kaugteenuste läbiviimist takistavad tegurid

Selles plokis uuriti esmalt, mis on olnud kaugteenuste läbiviimist takistavateks teguriteks nendel eripedagoogidel, kes teenuseid läbi ei viinud. Esimeses küsimuses said vastajad valida etteantud valikute seast ning lahtrisse „muu“ lisada variante juurde. Teises küsimuses said spetsialistid vastuseid põhjendada ja veel ilmnenud takistusi lisada. Esimesele küsimusele vastas 28 kaugteenust mitte läbi viinud spetsialisti 30-st. Tulemused on esitatud joonisel 4. Kõige enam märgiti ära kaugteenuse mitesobivust lapsele (n=18; 64%). Sagedaseks takistuseks oli ka see, et lapsele seatud eesmärkide saavutamine on kaugteenuste käigus raskendatud (n=17; 61%). Kõige harvemini valitud vastuseks oli asutuse tehniliste võimaluste puudulikkus (n=3; 11%). „Muu“ lahtris tõi üks vastaja (4%) takistusena välja selle, et ajad ei sobinud ning üks (4%) vanema huvi puuduse.

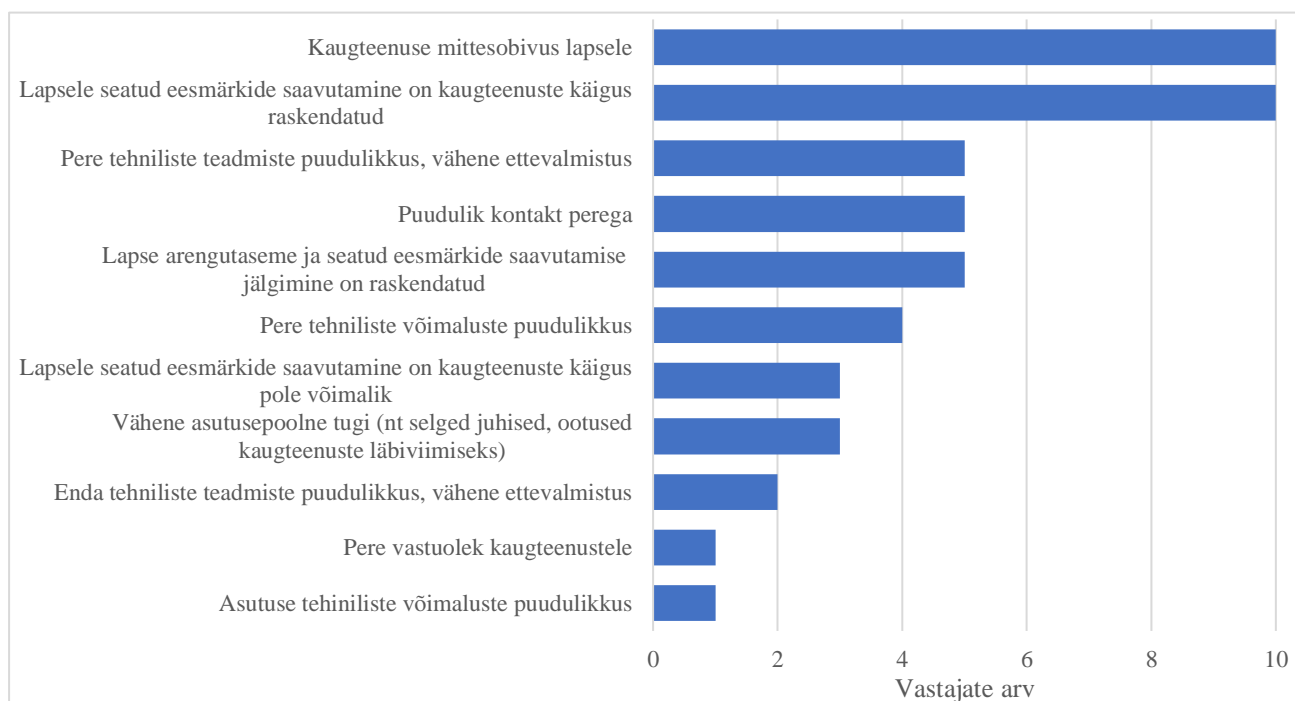

Joonis 4. Tegurid, mis on takistanud eripedagoogidel kaugteenuseid läbi viia (n=28).

Teisele küsimusele vastas 23 kaugteenuseid mitte läbi viinud spetsialisti. Enim põhjendati perest lähtuvaid takistusi (n=18, 78%). Täpsemalt nimetati täiendavat ajakulu vanematele/eestkostjatele (vanemad/eestkostjad muude tegevustega hõivatud, raske leida sobivaid aegu); vanemate/eestkostjate vähest motiveeritust, valmidust, ebapiisavaid oskuseid; pere võimaluste puudumist (nt videoedastuse või printimise võimalus). Sageli toodi välja ka lapsest lähtuvaid takistusi (n=10; 43%). Selle kategooria all kirjeldati, et kaugteenus pole lapse erivajadusest ja/või vanusest tulenevalt lapsele sobilik. Näiteks mainiti ära, et laps on püsimatu, lapsega kontakti saavutamine on raske ja tema tähelepanu on keeruline hoida. Samuti toodi välja, et mängulisi ja praktilisi tegevusi ei saa kaugteenuste käigus teha. Üks vastanu mainis ka, et lapsel on arvuti kasutamisest teine arusaam.

Eripedagoogist lähtuvaid takistusi nimetati viiel korral (22%). Toodi välja, et eripedagoogi enda vähesed teadmised, oskused, ettevalmistus. Oli ka eripedagooge, keda takistas see, et nad ise peavad kaugteenuseid ebaefektiivseks. Asutusest lähtuvaid tegureid mainiti kolmel korral (13%) ning selle all kirjeldati, et asutuses puudub ühtne lähenemine kaugteenuste läbiviimise osas ning seetõttu ka ei saanud eripedagoogid piisavalt juhiseid. Mainiti ka asutuses sobivate vahendite puudust. Kolmel korral (13%) vastati, et kaugteenusteks pole vajadust olnud. Kahel korral (9%) toodi välja töö iseloomust lähtuvaid takistusi. Osasid oskuseid on keeruline õpetada (nt sotsiaalseid) ning osasid töövõtteid on raske rakendada kaugteenuste käigus.

Kolmanda küsimusega selles plokis uuriti, milliste takistustega ette antud valikutest on kaugteenuseid läbi viinud eripedagoogid kokku puutunud. Neljas küsimus võimaldas takistusi põhjendada ning neid veel välja tuua. Kolmandale küsimusele vastas 11 kaugteenust läbi viinud eripedagoogi. Vastused on esitatud joonisel 5. Kõige enam märgiti, et lapsele seatud eesmärkide saavutamine on kaugteenuste käigus raskendatud ning et kaugteenus on lapsele mitesobiv (mõlema variandi puhul n=10; 91%). Ühe eripedagoogi jaoks (9%) oli takistuseks asutuse tehniliste võimaluste puudulikkus ning ühe jaoks (9%) pere vastuolek.

Joonis 5. Takistused, millega on kaugteenuseid läbi viinud eripedagoogid kokku puutunud (n=11).

Neljandale küsimusele vastas kaugteenuseid läbi viinud spetsialistidest seitse. Kõik vastanutest nimetasid lapsest lähtuvaid takistusi. Täpsemalt kirjeldati, et lapse vanus ja erivajadus ei võimalda kaugteenuste läbiviimist (tähelepanu saamine raskem, vahetu kontakti puudumine, lapse vähene püsivus). Nimetati ka, et lapsega on raske kontakti saada ning teda abistada. Samuti oli takistuseks laste sõltuvus digiseadmetest, mida on kaugteenuste käigus nii eripedagoogil kui ka vanemal/eestkostjal raske ohjata. Teise kategooriana mainiti perest lähtuvad takistused, mida nimetati kahel korral (29%). Selgitati, et osadel peredel polnud võimekust lapsega kaugteenusel osaleda ega ka võimalusi (vahendite piiratus). Mõnes asutuses muudeti teenuste toimumise aega hilisemaks, kuid ühe eripedagoogi hinnangul ei

sobinud see kõikidele spetsialistidele. Samuti nimetati ühel korral (14%) eripedagoogist lähtuvaid (eripedagoog ei pea kaugteenust efektiivseks) ning töö iseloomust tulenevaid takistusi (töövahendite kasutamise piirangud).

Eripedagoogide edasine valmisolek koolieelses eas lastega kaugteenuste läbiviimisel

Viimase uurimisküsimusega sooviti teada saada, milline oli eripedagoogide enesekindlus seoses kaugteenuste läbiviimisega COVID-19 perioodi alguses ja milline on nüüd ning milline on nende edasine valmisolek koolieelses eas lastega kaugteenuste läbiviimiseks. Kummalegi küsimusele, kus eripedagoogid said anda hinnangu oma enesekindlusele, vastas 41 spetsialisti. Üks spetsialist oli palunud põhjendust võimaldavates küsimustes oma vastuseid mitte arvestada, sest vastas suvaliselt.

COVID-19 perioodi alguses tundis 35 eripedagoogi (86%) end pigem ebakindlalt või ebakindlalt ning pigem enesekindlalt kuus (15%) vastanutest. Kindlalt ei tundnud end ükski eripedagoog. Gruppide vahel ei esinenud vastanute enesekindluse osas statistiliselt olulist erinevust ($U=146,5$; $p>0,05$). Enesekindlus gruppide põhised on esitatud tabelis 5.

Tabel 5. Eripedagoogide enesekindlus kaugteenuste osas COVID-19 leviku perioodi alguses gruppide põhised.

enesekindlus	grupp	kaugteenust läbi viinud eripedagoogid (n=12)	kaugteenust mitte läbi viinud eripedagoogid (n=29)
ebakindel		25%	41%
pigem ebakindel		58%	45%
pigem enesekindel		17%	14%
enesekindel		0%	0%

Oma vastust põhjendas 41 vastanut. Neist 29 ei ole kaugteenuseid läbi viinud ja 12 on. Eripedagoogide, kes tundsid end ebakindlalt või pigem ebakindlalt (n=35), põhjendused on kategooriate kaupa ja gruppide põhised esitatud tabelis 6. Mõlemad grupid põhjendasid oma vähest enesekindlust perioodi alguses kõige sagedamini sellega, et neil polnud piisavat infot vahendite, võimaluste ja tõenduspõhisuse kohta. Kaugteenuseid mitte läbi viinud eripedagoogid selgitasid seda palju ka kogemuste puudumisega. Mõlemad grupid põhjendasid oma vähest enesekindlust kõige harvem või üldse mitte pere tehniliste võimaluste puudusega.

Tabel 6. Eripedagoogide, kes tundsid end COVID-19 perioodi alguses kaugteenuste osas ebakindlalt või pigem ebakindlalt, põhjendused oma hinnangule (n=35).

grupp	kaugteenust läbi viinud eripedagoogid (n=10)	kaugteenust mitte läbi viinud eripedagoogid (n=25)
Raske on ette valmistada ja läbi viia eesmärgipäraselt arendavat tegevust.	20%	28%
Uus, ebakindel olukord.	20%	16%
Ebapiisav info vahendite, võimaluste, tõenduspõhisuse kohta.	40%	32%
Kogemuste puudus.	20%	32%
Pere tehniliste võimaluste puudus.	0%	4%
Eripedagoogil puudub valmisolek.	0%	16%

Nii kaugteenuseid mitte läbi viinud eripedagoogid, kes tundsid end pigem enesekindlalt (n=4) kui ka kaugteenust läbi viinud eripedagoogid, kes tundsid end pigem enesekindlalt (n=2), põhjendasid seda sellega, et neil oli valmisolek ja tahe kaugteenuseid läbi viia. Osad eripedagoogid mainisid, et nemad olid sel perioodil valmis kaugteenuseid läbi viima, kuid vanemad ei soovinud neid. Üks eripedagoog tõi välja, et ta tunneb hästi lapsi, kellega töötab ja nende vajadusi, et neile sobival viisil kaugteenust pakkuda. Üks neist põhjendas oma enesekindlust sellega, et tema peab oluliseks teenuste järjepidevust.

Küsimuses, mis uuris spetsialistide enesekindlust nüüd, selgus, et 24 vastanut (58%) tunneb end pigem ebakindlalt või ebakindlalt ja pigem enesekindlalt tunneb end 15 eripedagoogi (37%). Kindlalt tunneb end mõlemast grupist üks eripedagoog (kokku 5%). Ka selles küsimuses ei esinenud gruppide vahel enesekindluse osas statistiliselt olulist erinevust ($U=130,5$; $p>0,05$). Enesekindlus gruppide põhiselt on esitatud tabelis 7.

Tabel 7. Eripedagoogide enesekindlus kaugteenuste osas nüüd gruppide põhiselt.

grupp	kaugteenust läbi viinud eripedagoogid (n=12)	kaugteenust mitte läbi viinud eripedagoogid (n=29)
enesekindlus ebakindel	8%	21%
pigem ebakindel	33%	45%
pigem enesekindel	50%	31%
enesekindlus enesekindel	8%	3%

Oma vastust põhjendas 29 kaugteenuseid mitte läbi viinud ja 10 neid läbi viinud spetsialisti. Nende, kes tundsid end ebakindlalt või pigem ebakindlalt (n=22), põhjendused on

kategooriate kaupa ja gruppide põhiselt esitatud tabelis 8. Kõige sagedamini põhjendati oma vähest enesekindlust lapsest lähtuvate teguritega. Täpsemalt selgitati, et kaugteenus ei sobi koolieelses eas lapsele, sest lastel on keerulisem tähelepanu hoida, keskenduda ning kontakti võtta. Lisaks ei saa lapsi nii hästi abistada ega ka praktiliselt tegutseda. Perest tulenevaid tegureid nimetasid teenuseid mitte läbi viinud eripedagoogid kõige vähem. Teenuseid läbi viinud eripedagoogid ei nimetanud neid üldse. Selgitati, et kaugteenuste käigus on eripedagoogil suur sõltuvus vanematest/eestkostjatest. Üks vastanu lisas, et vanemad/eestkostjad vajavad täiendavat juhendamist, mis võib teenuse käigus muutuda segavaks, sest teenus pole lapse jaoks enam nii sujuv. Lisaks toodi ühel korra välja ka pere tehniliste võimaluste piiratus.

Tabel 8. Eripedagoogide, kes tunnevad end nüüd kaugteenuste osas ebakindlalt või pigem ebakindlalt, põhjendused oma hinnangule (n=22).

kategooria	grupp	kaugteenust läbi viinud eripedagoogid (n=3)	kaugteenust mitte läbi viinud eripedagoogid (n=19)
Perest tulenevad tegurid.		0%	21%
Eripedagoogi ebapiisavast ettevalmistusest ja vähestest kogemustest tulenevad tegurid.		0%	37%
Lapsest lähtuvad tegurid.		100%	53%

Kaugteenuseid mitte läbi viinud eripedagoogidest, kes tundsid end pigem enesekindlalt või kindlalt (n=10), põhjendasid kaheksa (80%) seda sellega, et nende kogemused, teadmised, enesekindlus, huvi on sel perioodil suurenenud. Kaks neist (20%) töid välja, et nad on endiselt valmis kaugteenuseid läbi viima. Kaugteenuseid läbi viinud eripedagoogidest (n=7), kes tundsid end pigem enesekindlalt või kindlalt kuus (86%) nimetas samuti, et kogemused, teadmised, enesekindlus, huvi on sel perioodil suurenenud. Ühel korral (14%) toodi välja, et perioodi jooksul selgus, et vanemad on üpriski paindlikud kaugteenustel osalemise osas ning samuti ühel korral (14%) mainis eripedagoog, et kuigi ta tunneb end pigem enesekindlalt, tunneb ta siiski vajadust enda teadmisi kaugteenuste osas veel täiendada.

Analüüsidest terve grupi enesehinnangute muutust (n=41) perioodi vältel ilmnis eel- ja järelhinnangute vahel statistiliselt oluline erinevus ($p < 0,05$). Võttes aluseks vastajatele ette antud neljapallise Likerti skaala, selgus, et eripedagoogide keskmine hinnang oma enesekindlusele perioodi alguses oli madalam (1,8) ning nüüd on see kõrgem (2,3). Enesekindlus on tõusnud 18 (43%) vastanul. Hinnangute muutus perioodi jooksul gruppide

põhiselt on esitatud tabelis 9. Võrreldes omavahel kaugteenuseid läbi viinud eripedagooge ja kaugteenust mitte läbi viinud eripedagooge, ilmneb samuti mõlema grupi puhul statistiliselt oluline erinevus ($p < 0,05$), mis näitab enesekindluse tõusu mõlema grupi puhul.

Kaugteenuseid läbi viinud spetsialistide seas on enesekindlus tõusnud seitsmel (58%) ning neid mitte läbi viinutest on see tõusnud 11 (38%) vastanutest.

Tabel 9. Eripedagoogide keskmise enesekindluse muutus COVID-19 leviku perioodil gruppide põhiselt.

	grupp on kaugteenuseid läbi viinud (n=12)	ei ole kaugteenuseid läbi viinud (n=29)
enesekindlus		
keskmine enesekindlus enne	1,9	1,7
keskmine enesekindlus pärast	2,6	2,2

Edasist valmisolekut uurivale küsimusele vastas 11 kaugteenust läbi viinud ja 30 neid mitte läbi viinud spetsialisti. Edaspidi on valmis kaugteenuseid läbi viima 28 vastanut (68%), kellest seitse on neid läbi viinud (64% kõikidest kaugteenuseid läbi viinud spetsialistidest). Kaugteenuseid mitte läbi viinutest väljendas oma valmisolekut 21 vastanut (70% kaugteenuseid mitte läbi viinud spetsialistidest). Gruppide vahel ei ole statistiliselt olulist erinevust ($p > 0,05$). Oma vastuseid põhjendas 28 vastanut. 17 (61%) neist on valmis kaugteenust läbi viima juhul, kui kontaktteenused pole võimalikud. Oma valmisolekut põhjendati kõige sagedamini (n=9; 53%) eripedagoogi hoiakutest ja kogemustest lähtuvate teguritega. Toodi välja teenuste järjepidevuse ja vanematega suhtlemise olulisust, eripedagoogi soovi saada kaugteenuse läbiviimise kogemust, positiivset kogemust algklasside lastega ja suurenenud valmisolekut. Kuuel korral (35%) põhjendati oma valmisolekut lapsest lähtuvate teguritega. Täpsemalt sellega, et ollakse valmis, kui on laps, kellele see sobib. Perest lähtuvaid tegureid nimetati kolmel korral (18%). Selgitati, et kui on koostöövalmid pered, siis ollakse valmis kaugteenuseid läbi viima. Samuti nimetati ära, et perede valmisolek kaugteenuste osas on perioodi vältel suurenenud. Kahel korral (12%) nimetati tehnilistest võimalustest lähtuvad tegurid. Toodi välja vajalike tehniliste võimaluste olemasolu olulisust.

Nendest, kes pole valmis kaugteenuseid edaspidi läbi viima, põhjendasid oma vastust 11 (39%). Enim (n=9; 82%) nimetati põhjenduseks lapsest lähtuvaid tegureid. Täpsemalt selgitati, et kaugteenused ei sobi koolieelses eas lastele, sest lastega on raske kontakti saavutada, nende tähelepanu on hajuv, mängulis-praktilisi tegevusi on keeruline teha. Samuti mainiti ära laste vähene suutlikkus iseseisvalt digivahendeid kasutada. Eripedagoogist

lähtuvaid tegureid nimetati kolmel korral (27%) ning selle all toodi välja nii eripedagoogide endi puudulik ettevalmistus, teadmised kui ka see, et kaugteenused on eripedagoogidele töömahukamad. Kolmel korral vastati ka, et puudub valmisolek kaugteenuseid läbi viia, sest nendeks puudub vajadus. Kahel korral (18%) mainiti perest lähtuvaid tegureid ja seda, et kaugteenused on vanematele/eestkostjatele täiendav ajakulu ning ka, et perede võimalused ja vahendid on piiratud. Üks eripedagoog (9%) tõi põhjendusena välja, et asutuses, kus ta töötab pole vajalikke võimalusi ja vahendeid kaugteenuste läbiviimiseks.

Eripedagoogidel paluti välja tuua, mis aitaks tõsta nende edasist valmisolekut vajadusel kaugteenuseid läbi viia. Antud küsimusele vastas 41 spetsialisti. Kõige enam (n=19; 46%) nimetati vajadust enesetäiendamise järele selles valdkonnas. Täpsemalt kirjeldati vajadust täiendava info järele veebirakenduste, keskkondade osas; koolituste ja veebiseminaride ning koondunud info vajadust. Samuti toodi välja, et soovitakse kuulda teiste kogemustest, näha näidistegevusi. Teine sageli mainitud kategooria oli perest lähtuvad tegurid, mida mainiti üheksal korral (22%). Toodi välja, et oluline on vanematega/eestkostjatega koostöö parendamine, nende huvi ja teadlikkuse tõstmine ning nende võimestamine. Üheksal korral (22%) nimetati ka asutusest lähtuvaid tegureid, mille all peeti oluliseks, et asutuses oleksid paremad võimalused (sh tehnilised), et oleks motiveeriv tasu ja rohkem aega ning, et oleks rohkem tuge ja juhendamist asutuse poolt. Kolm eripedagoogi (7%) vastasid, et nad kas ei vaja täiendavat tuge või ei oska nimetada, mida täpsemalt vajaksid. Üks vastanu tõi välja, et tema valmidust aitaks tõsta see, kui ta saaks töötada kaugteenuseks sobiva arengutasemega lastega.

Arutelu

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli teada saada, millised on lasteaedade ja rehabilitatsiooniasutuste eripedagoogide kogemused kaugteenuse pakkumisega ja mis tegurid takistasid osadel spetsialistidel neid koolieelses eas lastega läbi viia COVID-19 tingitud piirangutest olukorras ning milline on eripedagoogide edasine valmisolek kaugteenuste läbiviimiseks. Uuring põhines viiel uurimisküsimusel, millega uuriti, kuidas kaugteenuseid läbi viidi, mis vahendeid ja meetodeid selleks kasutati ning millised takistused selle käigus ilmnesisid aga ka, miks osad spetsialistid neid läbi viia ei saanud. Lisaks saadi teada, kuidas toimis uuringus osalenute ja vanemate/eestkostjate vaheline koostöö ning milline on osalenute edasine valmisolek kaugteenuste läbiviimiseks.

Esimese uurimisküsimusega uuriti, milliseid õppemeetodeid ja digitaalseid vahendeid kasutades on lasteaedade ja rehabilitatsiooniasutuste eripedagoogid kaugteenuseid läbi viinud

ning millised neist on olnud kõige eelistatumad. Tulemustest selgus, et kõige rohkem kasutati süle- ja/või lauaarvutit. Vähem kasutati mobiiltelefoni ja tahvelarvutit ning üks vastanu kasutas ka robootikaseadmeid. Kui küsiti, milline seade on eelistatuim, kattus see enim kasutatud seadmega ehk sülearvutiga. Rohkem eelistati ka mobiili kasutamist. Kutsar (2021) uuris oma töös digiseadmete kasutamist viies Tartu lasteaias. Selgus, et kuigi kõikides uurimuses osalenud lasteaedades polnud väga laialdast varustatust erinevate digiseadmetega, olid siiski kõikides lasteaedades kõikides rühmades olemas arvutid. Samuti selgub erinevate lasteaedade kodulehtedelt, et enamasti on arvuteid kõikidest digivahenditest lasteaedades kõige enam (Lasteaed Mai, *s.a.*; Puhja Lasteaed Pääsusilm, *s.a.*; Tallinna Suur-Pae Lasteaed, 2019). Seega võib oletada, et süle- ja lauaarvuti suurem kasutussagedus on tingitud sellest, et nende kättesaadavus asutustes on parem võrreldes teiste digivahenditega. Käesolevas töös selgus, et digiseadmete eelistus on mõjutatud seadme lihtsusest, kasutusmugavusest ja stabiilsusest.

Sarnaselt Hu jt (2021) uurimuses ilmnenule selgus ka selles töös, et koolieelses eas lastega kaugteenuseid läbi viies on kasutatud erinevaid digitaalsete õppevarasid ja veebikeskkondi. Sageli kasutati nt koneravi.ee, learningapps.org, padlet.com, alpa.ee, frepy.eu keskkondasid. Neist kõige rohkem eelistatud olid learningapps.org, frepy.eu ja alpa.ee. Samas aga selgus, et enim kasutati ja eelistati kaugteenuste läbiviimisel hoopis MS PowerPointi, kus saab ise materjale luua ning seda põhjendati sellega, et see võimaldab ekraanil paindlikku tegutsemist, lapsega pildimaterjali jm jagamist. Üldse ei kasutatud autori poolt vastusevariandina pakutud opiq.ee keskkonda. Kuna see keskkond on ennekõike suunatud koolilastele, siis võib eeldada, et see on ka põhjus, miks seda ei kasutatud. Samuti ei kasutatud keskkonda abcya.com. Kuigi sel lehel on ka koolieelses eas lastele mängu, oletab autor, et kuna see on välismaine leht ning ka mängud on inglise keelsed, siis ei pruugi see Eesti spetsialistidele tuttav keskkond olla. Digitaalsete õppevahendite abil tegeleti kõnearendusega, tunnetusprotsesside, matemaatiliste oskuste ning kirjaliku kõne eeluskuste arendamisega.

Sarnaselt teistele uurimustele (Behl *et al.*, 2017; Hu *et al.*, 2021; Murphy *et al.*, 2020) selgus, et Eesti eripedagoogid on kaugteenuste läbiviimisel kasutanud suhtluskanalina Zoomi (kõige sagedamini), kuid erinevalt teistes uurimustes ilmnenust, kasutati sageli ka Skype'i. Foti (2020) töös toodi lisaks välja Messenger, mida mainis ka antud töös kaks eripedagoogi; Hu jt (2021) töös nimetatud keskkonda WhatsApp kasutas üks vastanu ning Murphy jt (2020) töös mainitud Google videopõhist tarkvara kasutas samuti üks eripedagoog. Kuna osad tarkvarad on tasulised, siis mõjutab suhtluskanali valikut kindlasti see, mis tarkvara on

asutusse sisse ostetud. Antud tulemuste puhul võib oletada, et enim on sisse ostetud asutustesse Zoomi tarkvara.

Uurides, milliseid õppemeetodeid kaugteenuste käigus kasutati, selgus, et kõige sagedamini kasutati näitlikke ja sõnalisi meetodeid, nt vestlust, lasti lapsel oma kogemusest rääkida, esemepiltide vaatlust, digitaalsete õppemängude mängimist. Vähem kasutati praktilisi õppemeetodeid, nt lavastusmängu, juhendatud rollimängu, reaalsete esemete uurimist. Teiste töödes (Hu *et al.*, 2021; Steed & Leech, 2021) mainitud õppemeetoditest, mida õpetajad ja eripedagoogid on kasutanud, nähtub samuti, et kuigi on tehtud ka nt käelisi tegevusi, on rohkem nimetatud sõnalisi meetodeid (nt laulmine, lugude lugemine ja lugemisülesanded). Samas aga arvestades koolieelses eas lapse arengutaset, sh domineerivaid mõtlemisviise, on oluline lisaks kujutlustele toetudes õpetada last ka läbi praktilise tegevuse ja meelelise kogemuse (Strebeleva, 2010). Sarnaselt Kim (2020) ning Hu jt (2021) töös tehtud järeldusele võib ka antud töö tulemustest oletada, et praktilist ja mängulist õpet on kaugteenuste käigus olnud keerulisem läbi viia.

Suurem osa antud uurimuses osalenud kaugteenuseid läbi viinud eripedagoogidest tõid välja, et nad said kaugteenuste käigus tegeleda kõige olulisega, kuid mitte alati nii efektiivselt kui kontaktteenustel. Sagedamini tegeleti tunnetusprotsesside arendamisega, kõnearendusega (sh häälikuseade) ning kirjaliku kõne eeluskuste ja lugemisoskuse arendamisega. Vähem aga sotsiaalsete, matemaatiliste, käeliste oskuste ning mänguoskuste arendamisega ja teadmiste laiendamisega ümbritsevast. Samas nimetasid mõningad eripedagoogid, et just tunnetusprotsesside arendamisega ja häälikuseadega nad kaugteenuse eripärast tulenevalt tegeleda ei saanud. Mõnel korral nimetati ka, et ei saadud tegeleda sotsiaalsete oskuste, mänguoskuste ning lugemis- ja kirjutamisoskuste arendamisega. Tulenevalt mõneti vastuolulistest vastustest oletab autor, et see, millega eripedagoogid said või ei saanud tegeleda, võis sõltuda nii eripedagoogist endast (nt suhtumine, ettevalmistus), lastest, kellega ta töötab kui ka asutuse ja/või pere võimalustest.

Teise uurimisküsimusega uuriti, milline on olnud koostöö eripedagoogide ja vanemate/eeskostjate vahel sel perioodil, sest nagu uurimustes on selgunud (Cole *et al.*, 2019; Hu *et al.*, 2021; Richmond *et al.*, 2017; Steed & Leech, 2021; Timmons *et al.*, 2021), on kaugõppe perioodil vanematel oluline roll lapse sihipärasel arendamisel. Kaugteenuseid läbi viinud spetsialistidest kolmveerand mainisid, et vanem/eeskostja osales koos lapsega kaugteenusel täites eripedagoogi poolt edastatud ülesandeid. Vanema osaluse tähtsus on selgunud ka Cole jt (2019) töös ning samuti on see välja toodud Ameerika Telemeditsiini Ühenduse koostatud printsiipides (Richmond *et al.*, 2017), sest põhiroll lapsega tegelemisel

on kaugteenuse käigus just vanemal/eestkostjal. Kõige rohkem vastati, et vanematele/eestkostjatele on saadetud ülesandeid, mida koos lapsega täita. Mitmetes uurimustes on samuti välja toodud, et vanematele/eestkostjatele on edastatud erinevatel viisidel erinevaid materjale jms, mida kodus arendustegevuses kasutada (Foti, 2020; Hu *et al.*, 2021; Steed & Leech, 2021). Sama ilmneb ka Eesti lasteaedade kodulehtedelt, et vanematele on edastatud näiteks video vahendusel tegevuste ideid, jagatud veebilinke jm materjalide soovitusi (Eralasteaed Pääsupoeg, *s.a.*; Tartu Lasteaed Kannike, 2020a, 2020b).

Üldjuhul oli koostöö vanematega/eestkostjatega hea. Vaid vähesed eripedagoogid märkisid ära, et osade vanematega/eestkostjatega sel perioodil koostöö arendustegevuste osas puudus. Antud töös põhjendust sellele ei küsitud, kuid Steedi ja Leechi (2021) töös tuli välja, et selleks võivad olla kontakti katkemine vanematega sel perioodil ning see, et vanematel polnud oma töö ja/või vanemate laste distantsõppe kõrvalt aega lasteaiaaialise lapse arendustegevusega tegeleda. Vähem mainiti ka varianti, et vanemad/eestkostjad pole olnud kaasatud arendustegevusse (nt laps osaleb üksi kaugteenusel; materjale/ülesandeid vanematele/eestkostjatele pole saatnud). Selle variandi puhul esines gruppide seas statistiliselt oluline erinevus, mis näitab, et kaugteenuseid läbi viinud spetsialistid on seda rohkem valinud. Seega selgub, et kõiki vanemaid polnud võimalik kaugteenuste läbiviimisesse kaasata. Samuti võib siit järeldada, et osade lastega on tehtud piisavalt kaugteenuseid ning pole olnud vajadust vanematele/eestkostjatele lisaks materjale saata.

Töö tulemustest selgub mõlema grupi puhul, et enim on vanemate nõustamiseks kasutatud asünkroonset suhtlust meili teel. Erinevalt kaugteenuseid mitte läbi viinud spetsialistidest, on neid läbi viinud eripedagoogid palju nõustanud ka videokõne teel, millest võib järeldada, et nõustamisi tehti ka lapsega teenuse läbi viimise käigus või selle alguses/lõpus. Lisaks on mõlemad grupid palju kasutanud telefonivestlust, kuid kaugteenust läbi viinud spetsialistid on seda veidi rohkem kasutanud. Võib oletada, et kaugteenuseid mitte läbi viinud vastanud on pigem eelistanud vanematega asünkroonset suhtlust. Nagu ka Asbury jt (2020), Hu jt (2021) ning Steedi ja Leechi (2021) uurimustes, tuli antud töös välja, et vanemad vajasisid enim nõustamist ja materjale seoses lapse arendustööga kodus. Sarnaselt Steedi ja Leechi (2021) uurimuses ilmnenule, selgus ka selles töös, et vanemad vajasisid nõustamist, kuidas ise lapsega paremini toime tulla, kuid antud uurimuse vastuste põhjal selgub, et vanemate huvi selle kohta oli pigem vähene.

Kolmanda uurimisküsimusega uuriti kaugteenuseid läbi viinud spetsialistidelt, milliseid kaugteenuste käigus kasutatud digitaalseid vahendeid on nad ka edaspidi kontaktteenuste käigus kasutanud. Kõige rohkem on spetsialistid kasutanud kontaktteenuste

käigus samu seadmeid, mida ka kaugteenuste käigus enim kasutati. Kõige sagedamini nimetati laua- ja sülearvutit, harvem mobiiltelefoni ja tahvelarvutit. Kontaktteenuste käigus on enim kasutatud koneravi.ee ja learningapps.org keskkondi. Sageli on kasutatud ka MS PowerPointi, Google Slidesi ning alpa.ee keskkonda. Vastustest võib eeldada, et eripedagoogid said kaugteenuste käigus nimetatud vahendite kasutamisel positiivse kogemuse ning on seetõttu ka edaspidi neid kasutanud kontaktteenuste mitmekesistamiseks. Kui ka edaspidi peaks tekkima vajadus viia läbi kaugteenuseid, siis plaanib suurem osa kaugteenuseid läbi viinud eripedagoogidest kasutada selleks Zoomi või Skype'i, mida ühtlasi ka kaugteenuste läbi viimisel kõige sagedamini kasutati. Seega tundub, et kaugteenuste ajal kasutatud digitaalsed suhtluskanalid ja nende funktsioonid sobisid eripedagoogidele.

Neljanda uurimisküsimusega uuriti, milliste takistustega on kaugteenuseid läbi viinud eripedagoogid kokku puutunud ning mis takistuste tõttu pole osad eripedagoogid neid läbi saanud viia. Takistuseks on olnud mõlema grupi puhul samad tegurid, mis on välja tulnud ka teistes töödes (nt Behl *et al.*, 2017; Blackwell *et al.* 2013; Cole *et al.*, 2019; Hu *et al.*, 2021; Steed & Leech, 2021; Timmons *et al.*, 2021). Suurimaks takistuseks on olnud antud teenuse vormi mitesobivus lapsele, mida põhjendati sellega, et laps on püsimatu, temaga on raske kontakti saavutada, tema tähelepanu on keeruline hoida. Samuti toodi välja, et kaugteenuste käigus on raskendatud praktiliste ja mänguliste tegevuste läbi viimine. Sagedaks takistuseks oli ka see, et lapsele seatud eesmärkide saavutamine on kaugteenuste käigus raskendatud ning mõnevõrra vähem spetsialiste nimetas, et see pole üldse võimalik.

Kaugteenuseid läbi viinud eripedagoogid tõid lisaks välja, et lapse arengutaseme ja seatud eesmärkide saavutamise jälgimine on raskendatud ning et lapsi on keerulisem kaugteenuste käigus abistada. Arvestades koolieelses eas laste arengutaset ja seda, et õpetamine peaks toimuma praktiliselt, ei saa laste abistamine olla ainult verbaalne. Kuna video vahendusel suheldes saab aga edastada ainult videopilti ja heli, siis ilmselt pole sellest tulenevalt ka eripedagoogid saanud lastele alati vajalikku abi pakkuda. Samuti nähti takistusena laste sõltuvust digiseadmetest ja seda, et laps soovib digiseadmes muud teha.

Seega selgub, et tulenevalt laste vanusest ja eripäradest on kaugteenus sobilik vaid teatud lastele ning eripedagoog peab lapsi väga hästi tundma, et seda eesmärgipäraselt läbi viia. Tulemustest võib järeldada, et kaugteenuste läbi viimine koolieelses eas erivajadustega lastega on keeruline ning nõuab eripedagoogilt põhjalikku ja läbi mõeldud ettevalmistust. Kuna lapse arengudünaamika jälgimine ekraani vahendusel on raskendatud, on ka see omakorda üheks põhjuseks, miks on teenust keerulisem eesmärgipäraselt planeerida ja läbi viia. Takistused kattusid suures osas mõlema grupi puhul, seega võib järeldada, et enamik

uurimuses osalenud eripedagoogidest töötavad lastega, kellega kaugteenused ei võimalda saavutada sama häid tulemusi, kui seda võimaldavad kontaktteenused.

Positiivsena ilmneb vastustest, et enda vähene ettevalmistus ja asutuse tehniliste võimaluste puudulikkus olid mõlema grupi puhul vaid vähestele eripedagoogidele takistuseks. Sellest järeldub, et eripedagoogidel on vajalikud kompetentsid ning asutustes, kus nad töötavad, on põhilised tehnilised võimalused kaugteenuste läbi viimiseks olemas. Samas aga ei piisa asutuse poolt ainult tehniliste vahendite võimaldamisest, sest mitmel korral mainiti ära, et eripedagoogid pole asutuse poolt saanud tuge, juhendamist ning asutusel pole olnud ühtset lähenemist kaugteenuste läbi viimiseks. Kuna vaid üks kaugteenuseid läbi viinud spetsialist puutus kokku pere vastuolekuga, võib järeldada, et vanemad on üldiselt olnud kaugteenuste osas positiivselt meelestatud. Erinevalt Cole jt (2019) ning Steedi ja Leechi (2021) töödes ilmnenust, ei toodud antud töös takistusena välja, et kaugteenuste ettevalmistus on ajamahukam.

Viienda uurimisküsimusega sooviti teada saada, milline on eripedagoogide hinnangul olnud nende enesekindluse muutus seoses kaugteenuste läbi viimisega COVID-19 perioodi vältel ning milline on nende edasine valmisolek kaugteenuste läbiviimiseks. Vastustest selgus, et COVID-19 leviku perioodi alguses tundis suurem osa uurimuses osalenud eripedagoogidest end ebakindlalt või pigem ebakindlalt. Kuna olukord oli sel hetkel uus ja ebakindel, eripedagoogilised kaugteenused polnud veel nii levinud ja infot nende läbiviimise kohta oli vähem, olid ka need tegurid peamisteks põhjuseks eripedagoogide madalamale enesekindlusele.

Võrreldes eripedagoogide enesekindlust perioodi alguses ja nüüd, ilmnes statistiliselt oluline erinevus. Selgus, et eripedagoogide enesekindlus on perioodi vältel suurenenud ning enam on see tõusnud eripedagoogidel, kel on kogemus kaugteenuste läbiviimisega. Enesekindlust on suurendanud ka spetsialistide teadmiste ja huvi kasv. Üle poolte uuringus osalenutest on ka edaspidi valmis kaugteenuseid läbi viima. Valmisolekut mõjutavad oluliselt eripedagoogide kogemused ja hoiakud aga lisaks ka sobiva arengutasemega laste, koostöövalmis perede ning tehniliste võimaluste olemasolu. Seega ilmneb vastustest, et kui eripedagoogid on ise kaugteenuste suhtes positiivselt meelestatud ning neil on selles osas kogemusi, siis on ka tõenäolisem, et nad on edaspidi valmis kaugteenuseid läbi viima.

Kolmandik uurimuses osalenud eripedagoogidest pole valmis edaspidi kaugteenuseid läbi viima, mida põhjendati muuhulgas ka sellega, et nende ettevalmistus on endiselt ebapiisav. Sellest võib järeldada, et eripedagoogid ja asutused jagunesid kaheks- osad eripedagoogid ja asutused on panustanud paremasse ettevalmistusse, kuid osad asutused pole

sesta kuigi palju teinud ning ka eripedagoogid pole ise selleks aega ning võimalust leidnud või vajadust selle järele tundnud. Kuigi varasemalt ükski eripedagoog takistusena kaugteenuste suuremat ajakulukust ei nimetanud, töid siiski mõned spetsialistid selle välja põhjusena, miks ei olda valmis edaspidi kaugteenuseid läbi viima. Seega polnud see ilmselt oluliselt takistavaks teguriks sel perioodil, kuid pikemas perspektiivis näevad eripedagoogid seda tööd segava faktorina.

Oma valmisoleku tõstmiseks vajaksid eripedagoogid endi sõnul võimalusi enesetäiendamiseks. Puudust tuntakse nii infost materjalide, vahendite ja võimaluste kohta kui ka vastavasisulistest koolitustest. Lisaks mainiti ära soov kuulda teiste kogemustest ja näha näidistegevusi. Antud magistritöö võib olla üheks võimaluseks saada teadmisi teiste kogemustest. Samuti peavad eripedagoogid oluliseks parendada koostööd perega. See on kindlasti tähtis aspekt, sest nagu ka teised autorid, näiteks Cole jt (2019) ning Richmond jt (2017), on välja toonud, on pere kaasamine kaugteenustesse oluline. Sarnaselt Cole jt (2019) ning Steedi ja Leechi (2021) töödes ilmnenule mainisid siiski ka selles töös osalenud mõnel korral ära, et kaugteenused on eripedagoogile ajamahukamad. Seega tunnevad nad, et nende valmisolekut suurendaks motiveeriv tasu kaugteenuste läbi viimise eest. See on mõistetav, sest kui suureneb töökoormus, siis motivatsiooni säilitamiseks on oluline selle eest spetsialiste ka vääriliselt tasustada.

Uurimistöö tulemustest selgub, et kuigi veidi üle poolte uurimuses osalenutest on valmis edaspidi kaugteenuseid läbi viima, ei tunta end selles osas siiski veel täielikult kindlalt. Nimetatud takistavatest teguritest võib lapsest või perest lähtuvaid tegureid spetsialistidel ja asustustel olla keeruline parendada. See-eest on võimalik aga tegeleda eripedagoogist ning asutustest lähtuvate tegurite parendamisega.

Töö piirangutena võib välja tuua suhteliselt väikese valimi võrreldes üldkogumiga. Lisaks oleks võinud olla kaugteenuseid läbi viinud spetsialistide arv üldistuste tegemiseks suurem. Seega ei võimalda käesolev töö teha üldistusi populatsiooni kohta.

Antud töö väärtus seisneb selles, et esmakordselt uuriti Eestis, kuidas on eripedagoogiliste kaugteenuste läbi viimine COVID-19 leviku perioodil õnnestunud koolieelses eas lastega ning mis on seda takistanud. Käesolev töö võimaldab spetsialistidel saada teadmisi teiste kogemustest ning sellest, milliseid õppematerjale ja -meetodeid nad on kaugteenuste läbi viimisel kasutanud. Saadud teavet on võimalik rakendada nii kaugteenuste läbi viimisel kui ka kontakttundide mitmekesistamisel. Lisaks saavad spetsialistid sellest tööst infot, kuidas teha peredega koostööd olukorras, kus pole võimalik lapsega ja vanemaga reaalselt kohtuda. Töös välja toodud kaugteenustega seotud takistustest lähtudes saavad nii

asutused kui ka eripedagoogid arendada kaugteenuste läbiviimist. Kuigi korduvalt mainiti, et kaugteenused ei pruugi olla koolieelses eas lastele sobivaimaks lahenduseks, võiks need siiski olla leevendavaks lahenduseks spetsialistide puuduse probleemile.

Uurimistöö võiks pakkuda huvi nii lasteaia kui ka rehabilitatsiooniasutuste eripedagoogidele. Lisaks ka teistele spetsialistidele, kes koolieelses eas lastega töötavad. Edaspidi võiks uurida antud teemat suurema valimiga ning ka seda, kuidas täpsemalt on erinevate oskuste arengut kaugteenuste käigus toetatud. Samuti saaks uurida, kui palju ja mis põhjustel rakendatakse kaugteenuseid peale COVID-19 tingitud piirangute lõppu.

Tänu sõnad

Täna magistritöö juhendajat Eija Sõukandi igakülgse toetuse, konstruktiivse kriitika ja edasiviivate nõuannete eest. Samuti tänan Karmen Kalki abi eest kvantitatiivse andmeanalüüsi teostamisel ning nii piloot- kui ka põhiuurimuses osalenud eripedagooge oma panuse andmise eest magistritöö valmimise. Lisaks soovin tänada SA Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefondi 2021/22 õppeaastal mulle määratud stipendiumi eest, mis võimaldas mul viimasel õppeaastal rohkem töö kõrvalt pühendada õppetööle.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Cärolyn Aromets

/allkirjastatud digitaalselt/

17.05.2022

Kasutatud kirjandus

- Aidla, K., & Väljaots, L. (2021). *Haridusliku erivajadusega õpilaste õppe koordineerijate hinnangud tugisüsteemide töö korralduse kohta distantsõppe perioodil*. Magistritöö. Tallinna Ülikool.
- Aloizou, V., Chasiotou, T., Retails, S., Daviotis, T., & Koulouvaris, P. (2021). Remote learning for children with special education needs in the era of COVID-19: Beyond tele-conferencing sessions. *Educational Media International*, 58(2), 181–201. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.1080/09523987.2021.1930477>
- Asbury, K., Fox, L., Deniz, E., Code, A., & Toseeb, U. (2020). How is COVID-19 Affecting the Mental Health of Children with Special Educational Needs and Disabilities and Their Families? *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 51(2), 1772–1780. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.1007/s10803-020-04577-2>
- Behl, D. D., Blaiser, K., Cook, G., Barrett, T., Callow-Heusser, C., Moog Brooks, B., Dawson, P., Quigley, S., White, K. R. (2017). A multisite study evaluating the benefits of early intervention via telepractice. *Infants & Young Children*, 30(2), 147–161. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.1097/IYC.0000000000000090>
- Beilmann, M. (2020). Küsitlusuuringud. M.Beilmann, A. Roots, K. Rootalu (toim.), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil <https://samm.ut.ee/k%C3%BCsitlusuuringud>
- Blackwell, C. K., Lauricella, A. R., Wartella, E., Robb, M., & Schomburg, R. (2013). Adoption and use of technology in early education. *Computers & Education*, 69, 310–319. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2013.07.024>
- Brennan, D. M., Mawson, S., & Brownsell, S. (2009). Telerehabilitation: Enabling the remote delivery of healthcare, rehabilitation, and self management. *Studies in Health Technology and Informatics*, 145, 231–248. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.3233/978-1-60750-018-6-231>
- Chai, W., & Lazar, I. (2021). What is Telecommunications (Telecom)? Külastatud aadressil <https://www.techtarget.com/searchnetworking/definition/telecommunications-telecom>
- Cole, B., Pickard, K., & Stedler-Brown, A. (2019). Report on the Use of Telehealth in Early Intervention in Colorado: Strengths and Challenges with Telehealth as a Service Delivery Method. *International Journal of Telerehabilitation*, 11(1), 33–40. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.5195/ijt.2019.6273>

- Davis, T. L. (2017). The need for telehealth in special education. Külastatud aadressil https://www.talkpathlive.com/wp-content/uploads/2018/01/TPL_OT_white-paper-_final.pdf
- Dong, C., Cao, S., & Li, H. (2020). Young children's online learning during COVID-19 pandemic: Chinese parents' beliefs and attitudes. *Children and Youth Services Review*, 118. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105440>
- Eesti Haigekassa (s.a.). *Kaugteenuste arendamine*. Külastatud aadressil <https://www.haigekassa.ee/partnerile/raviasutusele/kaugteenuste-arendamine>
- Eesti Keele Instituut (s.a.). *EKI keelenõuanne*. Külastatud aadressil <https://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=4&act=2&vld=58>
- Eralasteaed Pääsupoeg (s.a.) *Distantsõpe*. Külastatud aadressil <https://www.paasupoeg.ee/index.php?page=315>
- Eriolukorra juhi korraldus seoses avalikuks kasutamiseks mõeldud asutustele kehtestatavate piirangutega. (2020). *Riigi Teataja III 2020, 4, 29*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/324032020009>
- Foti, P. (2020). Research in distance learning in Greek kindergarten schools during the pandemic of COVID-19: Possibilities, dilemmas, limitations. *European Journal of Open Education and E-Learning*, 5(1), 19–40. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.5281/zenodo.383906>
- Haridus- ja Teadusministeerium (2022). *Juhised lasteaedadele ja -hoidudele 2021/2022. Õppeaastal*. Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/juhis_lasteaiad_ja_hoiud_vbr2022.pdf
- Haridus- ja Teadusministeerium (2020). *Valitsuskabinet otsustas viia nakkusohu tõttu haridusasutused distantsõppele*. Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/et/uudised/valitsuskabinet-otsustas-viia-nakkusohu-tottu-haridusasutused-distantsoppele>
- Hu, X., Chiu, M. M., Leung, W. M. V., & Yelland, N. (2021). Technology integration for young children during COVID-19: Towards future online teaching. *British Journal of Educational Technology*, 52(4), 1513–1537. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.1111/bjet.13106>
- Häidkind, P., & Kuusik, Ü. (2009). Erivajadustega laps koolieelses lasteasutuses. E. Kulderknup (Toim.), *Lapse arengu hindamine ja toetamine* (p. 34). Tallinn: Studium.

- Innove Rajaleidja (2020). *Juhised esmatasandi spetsialistile*. Külastatud aadressil <https://www.innove.ee/wp-content/uploads/2020/03/juhised-esmatasandi-spetsialistile.pdf?fbclid=IwAR3FSukjxtNdgbzhi62kUFFo9YTRcpNwqxUK4h8yyZp9yqVSNDyxCtFTqhU>
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, T. Vihalemm (toim.), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil <https://samm.ut.ee/risttabelid-ja-seosekordajad>
- Kiili Lasteaed (2020). *Haridus- ja teadusministeeriumi juhised kohalike omavalitsustele lasteaia ja -hoiu teenuse tagamiseks*. Külastatud aadressil http://www.kiililasteaed.ee/uus/images/HTM_juhise_lasteaedadele_16.03.2020.pdf
- Kim, J. (2020). Learning and Teaching Online During Covid-19: Experiences of Student Teachers in an Early Childhood Education Practicum. *International Journal of Early Childhood*, 52(2), 145–158. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.1007/s13158-020-00272-6>
- Kreemäe, K. (2020). *Kriisimeeskonna juhised lasteaedade juhtidele ja töötajatele ning lapsevanematele seoses COVID19 puhanguga Tartus*. Tartu Linnavalituse Haridusosakond. Külastatud aadressil https://tartukroll.files.wordpress.com/2020/09/haridusosakond_kiri_20200811_2020-09601_0.pdf
- Kriis (2021). *Lasteaiad*. Külastatud aadressil <https://www.kriis.ee/haridus-hobid-ja-sport/oppetegevus/lasteaiad>
- Krusell, S., Michelson, L., Rosenblad, Y., & Lambing, M. (2020). *Eesti tööturg täna ja homme 2019–2027. Ülevaade Eesti tööturu olukorrast, tööjõuvajadusest ning sellest tulenevast koolitusvajadusest*. Tallinn: Kutsekoda.
- Kutsar, K. (2021). *Lasteaia juhtkonna võimalused digitehnoloogia eesmärgipärase kasutamise suunamisel viie Tartu linna lasteaia õpetajate ja juhtide hinnangul*. Magistritöö. Tartu Ülikool.
- Kutseregister (2018). *Eripedagoogi kutsestandard, tase 7*. Külastatud aadressil <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10683307>
- Laerd Statistics (s.a.a). *Mann-Whitney U test in SPSS Statistics*. Külastatud aadressil <https://statistics.laerd.com/spss-tutorials/mann-whitney-u-test-using-spss-statistics.php>

- Laerd Statistics (s.a.b). *Wilcoxon signed-rank test using SPSS Statistics*. Külastatud aadressil <https://statistics.laerd.com/spss-tutorials/wilcoxon-signed-rank-test-using-spss-statistics.php>
- Lang, A., Sandre, S.-L., Kallaste, E., & Sõmer, M. (2021). *Alushariduse ja lapsehoiu uuring*. Külastatud aadressil https://www.sm.ee/sites/default/files/alushariduse_ja_lapsehoiu_uuring.pdf
- Lasteaed Mai (s.a.). *Lasteaia omanäolisus ja traditsioonid*. Külastatud aadressil <https://mai.parnu.ee/lasteaiast/omanaeolisuus-ja-traditsioonid>
- Leppik, C., Haaristo, H.-S., & Mägi, E. (2017). *IKT-haridus: Digioskuste õpetamine, hoiakud ja võimalused üldhariduskoolis ja lasteaias*. Külastatud aadressil https://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2016/08/IKT-hariduse-uuring_aruanne_mai2017.pdf
- Lim, F. P. (2017). An Analysis of Synchronous and Asynchronous Communication Tools in e-Learning. *Advanced Science and Technology Letters*, 143(46), 230–240. Külastatud aadressil <http://dx.doi.org/10.14257/astl.2017.143.46>
- Lõbu, K. (2021). *Hariduslike erivajadustega õpilaste toimetulek distantõppega Tartu koolide matemaatikaõpetajate hinnangul*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Mahmutov, M. (1981). *Probleemõpe koolis* (lk. 112–113). Tallinn: Valgus.
- Murphy, A., Pinkerton, L. M., Bruckner, E., & Risser, H. J. (2020). The impact of the novel Coronavirus disease 2019 on therapy service delivery for children with disabilities. *The Journal of Pediatrics*, 168–177. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2020.12.060>
- Puhja Lasteaed Pääsusilm (s.a.). *Digivahendid*. Külastatud aadressil <https://puhja.lasteaed.elva.ee/teated/>
- Ransdell, L. B., Greenberg, M. E., Isaki, E., Lee, A., Bettger, J. P., Hung, G., Gelatt, A., Lindstrom-Mette, A., Cason, J. (2021). Best Practices for Building Interprofessional Telehealth: Report of a Conference. *International Journal of Telerehabilitation*, 13(2). Külastatud aadressil <https://doi.org/10.5195/ijt.2021.6434>
- Richmond, T., Peterson, C., Cason, J., Billings, M., Abrahante Terell, E., Chong W. Lee, A., Towey, M., Parmanto, B., Saptono, A., Cohn, E. R., Brennan, D. (2017). American Telemedicine Association`s principles for delivering telerehabilitation services. *International Journal of Telerehabilitation*, 9(2), 63–68. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.5195/IJT.2017.6232>

- Rivis, E., & Uusen, R.-J. (2021). *Logopeediliste kaugteraapiate läbiviimine COVID-19 leviku ajal*. Magistritöö. Tartu Ülikool.
- Rootalu, K. (2014). Risttabelid ja seosekordajad. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, T. Vihalemm (toim.), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil <https://samm.ut.ee/risttabelid-ja-seosekordajad>
- Sats, K. (2021). *Lihtsustatud õppekava järgi õpetavate õpetajate hinnangud distantsõppe vahenditele ja võimalustele*. Magistritöö. Tartu Ülikool.
- Sepper, M.-L., Haugas, S., Siimsen, I., & Koppel, K. (2021). *COVID-19 sotsiaal-majanduslik mõju Puue ja pandeemia – COVID-19 kriisi mõju puuetega inimestele ja puuetega laste vanematele*. Mõttekoda Praxis.
- Sotsiaalkindlustusamet (2020). *Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse korraldusest*. Külastatud aadressil <https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/et/uudised/sotsiaalse-rehabilitatsiooni-teenuse-korraldusest>
- Steed, E. A., & Leech, N. (2021). Shifting to Remote Learning During COVID-19: Differences for Early Childhood and Early Childhood Special Education Teachers. *Early Childhood Education Journal*, 49, 789–798. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01218-w>
- Strebeleva, J. (2010). *Mõtlemise kujundamisest arengulise erivajadustega lastel*. Tartu: Atlex.
- Tallinna Suur-Pae Lasteaed (2019). *Robootilised digivahendid õppevahendina lasteaias*. Külastatud aadressil <https://www.tallinn.ee:443/est/suur-pae-lasteaed/Robootilised-digivahendid-oppevahendina-lasteaias-2>
- Tartu Lasteaed Kannike (2020a). *Distantsõppe-lasteaed*. Külastatud aadressil <https://kannike.tartu.ee/distantsoppe-lasteaed/>
- Tartu Lasteaed Kannike (2020b). *Soovitused eripedagoogilt koduseks toimetamiseks*. Külastatud aadressil <https://kannike.tartu.ee/soovitused-eripedagoogilt-koduseks-toimetamiseks/>
- Timmons, K., Cooper, A., Bozek, E., & Braund, H. (2021). The Impacts of COVID-19 on Early Childhood Education: Capturing the Unique Challenges Associated with Remote Teaching and Learning in K-2. *Early Childhood Education Journal*, 49(5), 887–901. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01207-z>
- Volmer, K. (2018). *Spetsialistide puudus toob sotsiaalse rehabilitatsiooni hinnamuutuse*. Külastatud aadressil <https://www.sm.ee/et/uudised/spetsialistide-puudus-toob-sotsiaalse-rehabilitatsiooni-hinnamuutuse>

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu
Ülikool.

Lisa 1. Küsimustik eripedagoogile

Lugupeetud eripedagoog!

Olen Tartu Ülikooli eripedagoogika eriala üliõpilane Cärolyn Aromets. Palun Teie abi magistritöö valmimisel teemal “Eripedagoogiliste kaugteenuste läbiviimise kogemused lasteaedades ja rehabilitatsiooniasutustes koolieelses eas lastega COVID-19 leviku ajal”. Soovin selle esmauringuga välja selgitada rehabilitatsiooniasutuste ja lasteaedade eripedagoogide kogemused seoses kaugteenuste pakkumisega (või mitte pakkumisega) koolieelses eas lastele COVID-19 leviku ajal. Soovin uurida, milliseid meetodeid ja digitaalseid vahendeid on eripedagoogid kasutanud ning milliseid neist enim eelistati, milliseid kasutatud digitaalseid vahendeid on ka edaspidi kontaktteenuste käigus kasutatud, kuidas on toiminud koostöö lastevanematega/eestkostjatega, millised on olnud takistused, mis on kaugteenuste käigus ilmnenud või mille tõttu pole saanud kaugteenuseid läbi viia. Samuti soovin teada saada, milline on eripedagoogide valmisolek edaspidi kaugteenuste läbiviimiseks ning kuidas oleks võimalik valmisolekut suurendada.

Valimi moodustamisel lähtun sihipärase valimi põhimõtetest. Palun vastake küsimustikule, kui Teil on vähemalt erialane bakalaureuseharidus ning kui Te töötate koolieelses eas lastega.

NB! Palun Teil küsimustiku täita ka siis, kui vastate valimi tingimustele, kuid Te ei ole viinud COVID-19 tingitud piirangute olukorras kaugteraapiaid läbi.

Küsimustiku täitmisel palun lähtuda kaugteenuse definitsioonist, mida kasutan töös: Kaugteenust viiakse läbi kasutades erinevaid telekommunikatsiooni vahendeid (Ransdell *et al.*, 2021), mille kaudu toimub informatsioonivahetus distantsilt nii andmete, heli kui ka video edastamise teel (Chai & Lazar, 2021).

Kogutud andmeid ja saadud tulemusi kasutan vaid antud töö valmimise eesmärgil üldistatud kujul. Kõik uuringus osalenud isikud jäävad anonüümseks. Kogutud andmetele on juurdepääs vaid töö koostajal ja juhendajal. Andmeid säilitan parooliga kaitstud arvutis ning kustutan pärast töö valmimist (hiljemalt 4.juunil 2022). Soovi korral saab valminud tööga tutvuda DSpace keskkonnas alates juulist 2022. Küsimustiku täitmine võtab aega umbes 30-45 minutit. Palun küsimustiku täita hiljemalt 21. märtsiks.

Uurimuses osalemine on vabatahtlik. Vastan hea meelega küsimustele, mis Teil seoses uurimusega tekivad.

Kontaktid: Cärolyn Aromets, carolin.aromets@gmail.com.

Magistritöö juhendaja on Tartu Ülikooli eripedagoogika osakonna nooremlektor Eija Sõukand, eija.soukand@ut.ee.

Küsimustiku täitmisega alustamisega kinnitate, et olete uuringust informeeritud ning kinnitate oma nõusolekut uuringus osalemiseks ja lubate kogutud andmeid kasutada uurimistöö koostamiseks.

I Üldinfo. Selles plokis (I) esitatud küsimused on vastamiseks nii nendele spetsialistidele, kes on COVID-19 tingitud piirangute olukorras kaugteenuseid koolieelses eas lastega läbi viinud kui ka nendele, kes pole kaugteenuseid sel perioodil koolieelses eas lastega läbi viinud.

1. Teie eripedagoogina töötamise üldine tööstaaž (aastates): _____
2. Teie eripedagoogina töötamise tööstaaž koolieelses eas lastega (aastates) _____
3. Teie haridustase:
  - Eripedagoogika bakalaureusekraad
  - Eripedagoogika magistrikraad omandamisel
  - Eripedagoogika magistrikraad
4. Millises asutuses töötate?
  - Lasteaias
  - Rehabilitatsiooniasutuses
  - Lasteaias ja rehabilitatsiooniasutuses
5. Teie praegune ametinimetus lasteaias/rehabilitatsiooniasutuses on :
  - Eripedagoog
  - Logopeed-eripedagoog
  - Muu: _____
6. Milliste erivajadustega lastega olete töötanud COVID-19 leviku perioodil?

Märkige kõik sobilikud variandid.

- Kõnepuudega lapsed
- Kehapuudega lapsed
- Kuulmispuudega lapsed
- Nägemispuudega lapsed
- Intellektipuudega lapsed
- Spetsiifiliste arenguhäiretega lapsed
- Emotsionaalsete ja käitumishäiretega lapsed
- Pervasiivsete arenguhäiretega lapsed
- Andekad lapsed

7. Kas Teil on kogemus kaugteenuste läbiviimisega koolieelses eas lastega?

- Jah
- Ei

Kui vastasite jaatavalt, siis jätkake vastamist 8.küsimusest. Kui vastasite eitavalt, siis liikuge 19. küsimuse juurde.

8. Kas olete COVID-19 piirangute tõttu viinud läbi kaugteenuseid koolieelses eas lastega?

- Jah
- Ei

II Digitaalsed vahendid ja õppemeetodid kaugteenuste läbiviimisel. Selles plokis (II) esitatud küsimused on vastamiseks nendele spetsialistidele, kes on viinud COVID-19 tingitud piirangute olukorras läbi kaugteenuseid. Kui Te pole viinud sel perioodil kaugteenuseid läbi, siis jätke see plokk vahele ning liikuge III ploki juurde.

9. Milliseid digiseadmeid olete kasutanud koolieelses eas lastega kaugteenuste läbiviimisel COVID-19 tingitud piirangute olukorras?

Digipädevuse sõnastiku järgi on digiseade “digitaalne seade, näiteks mobiiltelefon, sülearvuti, tahvelarvuti, lauaarvuti, e-luger, mängukonsool, televiisor, VR-seade, robotikaseade”.

Märkige kõik sobilikud variandid.

- Mobiiltelefon
- Sülearvuti
- Tahvelarvuti
- Lauaarvuti
- Muu: _____

10. Nimetage kuni 2 digiseadet, mida olete enim eelistanud sel perioodil koolieelses eas laste kaugteenuste läbiviimisel. Põhjendage.

---

11. Milliseid digitaalseid õppevahendeid olete kasutanud koolieelses eas lastega kaugteenuste läbiviimisel COVID-19 tingitud piirangute olukorras?

Märkige kõik sobilikud variandid.

- Kahoot.com
- Frepy.eu
- Learningapps.org

- Abcya.com
- Papunet.net
- Liveworksheets.com
- Kooliksvalmis.ee
- Koneravi.ee
- Opiq.ee
- Alpa.ee
- 10monkeys.com
- Padlet.com
- Google Slides
- MS PowerPoint
- Muu: _____

12. Tooge mõned näited, milliste oskuste arendamiseks (üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondadest) Te digitaalseid õppevahendeid kasutanud olete:

---

13. Nimetage kuni 7 digitaalset õppevahendit, mida olete enim eelistanud sel perioodil koolieelses eas lastega kaugteenuste läbiviimisel. Põhjendage.

---

14. Milliseid tarkvarasid olete kasutanud suhtluskanalina koolieelses eas lastega kaugteenuste läbiviimisel COVID-19 tingitud piirangute olukorras?
Märkige kõik sobilikud variandid.

- Zoom
- MS Teams
- Skype
- Muu: _____

15. Milliseid õppemeetodeid ja kui sageli olete kasutanud COVID-19 tingitud piirangute olukorras koolieelses eas lastega kaugteenuste läbiviimisel?

	sagedus	ei kasutanud üldse	harva	mõnikord	tihti	iga kord
õppemeetod						
pala jutustamine või ettelugemine						
vestlemine mingil teemal						
laps räägib oma kogemusest						
laps jutustab etteloetu põhjal						

reaalsete nähtuste vaatlus (nt ilm)
fotode vaatlus
videote vaatlus
esemepiltide vaatlus
olupiltide vaatlus
pildiseeriade vaatlus
slaidide vaatlus
digitaalsete õppemängude mängimine
töölehtede täitmine
reaalsete esemete uurimine (lapsega oleva täiskasvanu osalusel)
mänguasjadega tegelemine (koostöös lapsega oleva täiskasvanuga)
juhendatud rollimäng lapse ja temaga oleva täiskasvanu vahel
lavastusmäng
käelised tegevused

16. Kui Te olete koolieelses eas lastega kaugteenuste käigus kasutanud veel mõnda õppemeetodit, mida eelnevas loetelus polnud, siis palun lisage see siia ning kirjutage ka, kui sagedasti seda meetodit kasutanud olete (eelneva skaala alusel).

17. Mis oskuste arendamisega (üldoskuste ja õppe- ja kasvatustegevuse valdkondadest) Te kaugteenuste käigus olete tegelenud?

18. Mis oskuste arendamisega (üldoskuste ja õppekava valdkondadest) Te kaugteenuste käigus pole saanud kaugteenuste eripärast tingituna tegeleda? Põhjendage.

III Koostöö vanematega/eestkostjatega. Selles plokis (III) esitatud küsimused on vastamiseks nii nendele spetsialistidele, kes on COVID-19 tingitud piirangute olukorras kaugteenuseid koolieelses eas lastega läbi viinud kui ka nendele, kes pole kaugteenuseid sel perioodil koolieelses eas lastega läbi viinud.

19. Kuidas olete kontaktteenustel mitte käivate koolieelses eas laste arendustegevuse osas teinud koostööd vanemate/eestkostjatega COVID-19 tingitud piirangute olukorras?
Märkige kõik sobilikud variandid.

- Vanem/eestkostja on osalenud koos lapsega kaugteenusel täites koos lapsega minu poolt edastatud ülesandeid
- Olen saatnud vanematele/eestkostjatele kodus harjutamiseks ülesandeid/materjale, mida koos lapsega täita
- Vanemad/eestkostjad pole olnud kaasatud arendustegevusse (nt laps osaleb üksi kaugteenusel; ülesandeid/materjale vanematele/eestkostjatele pole saatnud)
- Vanematega/eestkostjatega koostöö sel perioodil arendustegevuste osas puudub
- Muu: _____

20. Milliseid digitaalseid suhtluskanaleid olete kasutanud COVID-19 tingitud piirangute perioodil koolieelses eas laste vanemate/eestkostjatenõustamiseks?

Märkige kõik sobilikud variandid.

- Telefonivestlus
- Videokõne
- Chat (kirjalik vestlus reaajas)
- E-post
- Eliis
- Ei ole nõustanud sel perioodil vanemaid/eestkostjaid
- Muu: _____

21. Kirjeldage palun, millist nõu on koolieelses eas laste vanemad/eestkostjad küsinud COVID-19 tingitud piirangute perioodil?

IV Kaugteenuste käigus kasutatud digitaalsed vahendid, mis on kontaktteenuste läbiviimiseks kasutusele võetud. Selles plokis (IV) esitatud küsimused on vastamiseks nendele spetsialistidele, kes on viinud COVID-19 tingitud piirangute olukorras läbi kaugteenuseid. Kui Te ei ole viinud sel perioodil kaugteenuseid läbi, siis jätkke see plokk vahele ning liikuge V ja VI ploki juurde.

22. Milliseid koolieelses eas lastega kaugteenuste ajal kasutatud digiseadmeid olete ka edaspidi kontaktteenuste käigus kasutanud?

Märkige kõik sobilikud variandid.

- Mobiiltelefon
- Sülearvuti
- Tahvelarvuti
- Lauaarvuti

Muu: _____

23. Milliseid koolieelses eas lastega kaugteenuste ajal kasutatud digitaalseid õppevahendeid olete ka edaspidi kontaktteenuste käigus kasutanud?

Märkige kõik sobilikud variandid.

- Kahoot.com
- Frepy.eu
- Learningapps.org
- Abcya.com
- Papunet.net
- Liveworksheets.com
- Kooliksvalmis.ee
- Koneravi.ee
- Opiq.ee
- Alpa.ee
- 10monkeys.com
- Padlet.com
- Google Slides
- Ms PowerPoint
- Muu: _____

24. Milliseid suhtluskanaleid plaanite ka edaspidi koolieelses eas lastega kaugteenuste läbiviimiseks kasutada?

Märkige kõik sobilikud variandid.

- Zoom
- MS Teams
- Skype
- Muu: _____

V Takistused kaugteenuste läbiviimisel/läbiviimiseks. Selles plokis (V) esitatud küsimused on vastamiseks nii nendele spetsialistidele, kes on COVID-19 tingitud piirangute olukorras kaugteenuseid koolieelses eas lastega läbi viinud kui ka nendele, kes pole kaugteenuseid sel perioodil koolieelses eas lastega läbi viinud. Kui Te ei ole viinud koolieelses eas lastega kaugteenuseid sel perioodil läbi, siis liikuge 25. küsimuse juurde, kui olete, siis liikuge 27. küsimuse juurde.

25. Kui Te ei ole viinud koolieelses eas lastega COVID-19 tingitud piirangute olukorras mitte ühtegi kaugteenust läbi, siis mis on selle põhjused?

Märkige kõik sobilikud variandid.

- Enda tehniliste teadmiste puudulikkus, vähene ettevalmistus
- Asutuse tehniliste võimaluste puudulikkus
- Vähene asutusepoolne tugi (nt selged juhised, ootused kaugteenuste läbiviimiseks)
- Lapsele seatud eesmärkide saavutamine pole kaugteenuste käigus võimalik
- Lapsele seatud eesmärkide saavutamine on kaugteenuste käigus raskendatud
- Kaugteenuste mittedobivus lapsele
- Pere vastuolek kaugteenustele
- Puudulik kontakt perega
- Pere tehniliste teadmiste puudulikkus, vähene ettevalmistus
- Pere tehniliste võimaluste puudulikkus
- Muu: _____

26. Põhjendage lühidalt peamiseid takistusi, miks ei ole saanud koolieelses eas lastega kaugteenuseid läbi viia.

---

27. Kui Te olete koolieelses eas lastega COVID-19 tingitud piirangute olukorras läbi viinud ühe või rohkem kaugteenuseid, siis mis takistused selle käigus on ilmnenu?

Märkige kõik sobilikud variandid.

- Enda tehniliste teadmiste puudulikkus, vähene ettevalmistus
- Asutuse tehniliste võimaluste puudulikkus
- Vähene asutusepoolne tugi (nt selged juhised, ootused kaugteenuste läbiviimiseks)
- Lapsele seatud eesmärkide saavutamine pole kaugteenuste käigus võimalik
- Lapsele seatud eesmärkide saavutamine on kaugteenuste käigus raskendatud
- Kaugteenuste mittedobivus lapsele
- Lapse arengutaseme ja seatud eesmärkide saavutamise jälgimine on raskendatud
- Pere vastuolek kaugteenustele
- Puudulik kontakt perega
- Pere tehniliste teadmiste puudulikkus, vähene ettevalmistus
- Pere tehniliste võimaluste puudulikkus
- Muu: _____

28. Põhjendage lühidalt peamised takistusi koolieelses eas lastega kaugteenuste läbiviimisel (miks need olid Teie jaoks takistavad tegurid?):

VI Edasine valmisolek kaugteenuste läbiviimiseks. Selles plokis (VI) esitatud küsimus on vastamiseks nii nendele spetsialistidele, kes on COVID-19 tingitud piirangute olukorras kaugteenuseid koolieelses eas lastega läbi viinud kui ka nendele, kes pole kaugteenuseid sel perioodil koolieelses eas lastega läbi viinud.

29. Kas olete edaspidi vajadusel valmis kaugteenuseid koolieelses eas lastega läbi viima? Põhjendage.

---

30. Kuidas tundsite end COVID-19 perioodi alguses koolieelses eas lastega kaugteenuste läbiviimise osas?

- Ebakindlalt
- Pigem ebakindlalt
- Pigem enesekindlalt
- Enesekindlalt

31. Palun põhjendage:

---

32. Kuidas tunnete end nüüd koolieelses eas lastega kaugteenuste läbiviimise osas?

- Ebakindlalt
- Pigem ebakindlalt
- Pigem enesekindlalt
- Enesekindlalt

33. Palun põhjendage:

---

34. Kirjeldage, mis aitaks tõsta Teie valmidust edaspidi vajadusel kaugteenuste läbiviimiseks koolieelses eas lastega.

Lisa 2. Kiri asutusele/eripedagoogile

Kiri asutusele:

Tere!

Kirjutan Teile seoses oma magistritööga teemal "Eripedagoogiliste kaugteenuste läbiviimise kogemused lasteaedades ja rehabilitatsiooniasutustes koolieelses eas lastega COVID-19 leviku ajal". Kutsun nii bakalaureuse- kui ka magistriharidusega eripedagooge magistritöö küsimustikku täitma. Kogun infot nii nende eripedagoogide kogemuste kohta, kes viisid kaugteenuseid läbi kui ka nende kogemuste kohta, kes ei viinud kaugteenuseid läbi. **Palun Teil allolev kiri edastada asutuse eripedagoogile/eripedagoogidele.**

Heade soovidega

Cärolyn Aromets

Tere!

Olen Tartu Ülikooli eripedagoogika eriala üliõpilane Cärolyn Aromets. Kirjutan Teile, et paluda abi seoses oma magistritööga „Eripedagoogiliste kaugteenuste läbiviimise kogemused lasteaedades ja rehabilitatsiooniasutustes koolieelses eas lastega COVID-19 leviku ajal”.

Kogun infot nii nende eripedagoogide kogemuste kohta, kes viisid kaugteenuseid läbi kui ka nende kogemuste kohta, kes ei viinud kaugteenuseid läbi.

Andmete kogumiseks olen koostanud küsimustiku, millele ootan vastama lasteaedade ja rehabilitatsiooniasutuste eripedagooge, kes töötavad koolieelses eas lastega ja kel on vähemalt bakalaureuseharidus.

NB! Vastama on oodatud ka need spetsialistid, kes vastavad valimi tingimustele, kuid pole COVID-19 tingitud piirangute olukorras koolieelses eas lastega kaugteenuseid läbi viinud.

*Küsimustik on aadressil: <https://forms.gle/PgM6bPVyZU6p2kgE6>. Küsimustiku täitmine võtab aega umbes 30-45 minutit. Palun küsimustik täita hiljemalt **21. märtsiks**. Uurimuses osalemine on vabatahtlik. Vastan hea meelega küsimustele, mis Teil seoses uurimusega tekivad.*

Kontaktid: Cärolyn Aromets, carolin.aromets@gmail.com.

Magistritöö juhendaja on Tartu Ülikooli eripedagoogika osakonna nooremlektor Eija Sõukand, eija.soukand@ut.ee.

Tänan Teid, et aitate kaasa magistritöö valmimisele!

Heade soovidega

Cärolyn Aromets

Kiri eripedagoogile:

Tere!

Olen Tartu Ülikooli eripedagoogika eriala üliõpilane Cärolyn Aromets. Kirjutan Teile, et paluda abi seoses oma magistritööga „Eripedagoogiliste kaugteenuste läbiviimise kogemused lasteaedades ja rehabilitatsiooniasutustes koolieelses eas lastega COVID-19 leviku ajal”.

Kogun infot nii nende eripedagoogide kogemuste kohta, kes viisid kaugteenuseid läbi kui ka nende kogemuste kohta, kes ei viinud kaugteenuseid läbi.

Andmete kogumiseks olen koostanud küsimustiku, millele ootan vastama lasteaedade ja rehabilitatsiooniasutuste eripedagooge, kes töötavad koolieelses eas lastega ja kel on **vähemalt bakalaureuseharidus**.

NB! Vastama on oodatud ka need spetsialistid, kes vastavad valimi tingimustele, kuid pole COVID-19 tingitud piirangute olukorras koolieelses eas lastega kaugteenuseid läbi viinud.

Küsimustik on aadressil: <https://forms.gle/PgM6bPVyZU6p2kgE6>. Küsimustiku täitmine võtab aega umbes 30-45 minutit. Palun küsimustik täita hiljemalt **21. märtsiks**. Uurimuses osalemine on vabatahtlik. Vastan hea meelega küsimustele, mis Teil seoses uurimusega tekivad.

Kontaktid: Cärolyn Aromets, carolin.aromets@gmail.com.

Magistritöö juhendaja on Tartu Ülikooli eripedagoogika osakonna nooremlektor Eija Sõukand, eija.soukand@ut.ee.

Tänan Teid, et aitate kaasa magistritöö valmimisele!

Heade soovidega

Cärolyn Aromets

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Cärolyn Aromets (sünnikuupäev: 21.07.1997)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Eripedagoogilise kaugteenuse rakendamine lasteaedades ja rehabilitatsiooniasutustes koolieelses eas lastega COVID-19 piirangutest tingitud olukorras“, mille juhendaja on Eija Sõukand, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Cärolyn Aromets

17.05.2022